

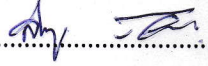
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี

ชรินทร์ ประสมสุข

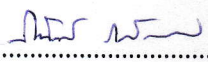
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
สิงหาคม 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

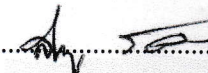
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ ชรินทร์ ประสมสุข ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

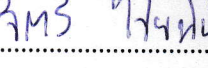

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.สกฤติ อีสริยานนท์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

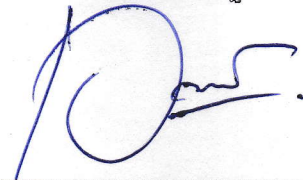

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

..... กรรมการ
(ดร.สกฤติ อีสริยานนท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ นุลสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(ดร.จักรี ไชยพินิจ)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่..... 18 ..เดือน..... สิงหาคม..... พ.ศ..... 2560.....

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ทั้งนี้เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างดียิ่งจาก
หลาย ๆ ฝ่าย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.สกฤติ อิศรียานนท์ และ ผศ.ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์ ผู้ซึ่งสละเวลา
มาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของงานวิจัยฉบับนี้ โดยได้กรุณาให้ความสนใจในการให้คำปรึกษางานวิจัย
ฉบับนี้เป็นอย่างดีโดยละเอียด ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของคณะรัฐศาสตร์ทุกท่านที่ช่วยประสานงาน
ในการสอบงานวิจัยและจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ ขอขอบพระคุณกำลังใจจากบิดา มารดา ปู่ ย่า ป้า อา
ที่มอบให้แก่ผู้ทำวิจัย ขอขอบใจในคำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้รวมทั้งกำลังใจ
ที่มอบให้จากนางศิริวรรณ ประสมสุข (ภรรยา) ด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรใน
เขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรีทุกท่าน ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามงานวิจัยครั้งนี้
ทำให้วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและบุคคลทั่วไปไม่
มากนักน้อย หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับและขออภัยเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ชรินทร์ ประสมสุข

54921038: สาขาวิชา: เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ; ร.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมือง
และการบริหารจัดการ)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม/ การเมือง/ เกษตรกร/ จันทบุรี

ชรินทร์ ประสมสุข: การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอ
เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี (FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION OF
AGRICULTURE IN KHAO KHITCHAKUT DISTRICT, CHANTABURI PROVINCE)

คณะกรรมการการควบคุมวิทยานิพนธ์: สกฤติ อีสริยานนท์, ร.ค., 101 หน้า. ปี พ.ศ. 2560

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 374 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็น
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ผลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
เพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 38-47 ปี มาก
ที่สุด มีสถานภาพสมรสมากกว่าสถานภาพโสด มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด และมีรายได้
ระหว่าง 10,001-20,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
พบว่าเกษตรกรทราบว่ วันรัฐธรรมนูญตรงกับวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.6
รองลงมาคือ เกษตรกรทุกคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ ก็ได้ คิดเป็นร้อยละ 80.7 และ
ทราบว่า ชายที่มีสัญชาติไทย เมื่ออายุย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์ ในพุทธศักราชใด ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชี
ทหารกองเกินภายในพุทธศักราชนั้นน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.8 ความโน้มเอียงทางการเมือง ภาพรวม
อยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับความถี่ใน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร ในเขตพื้นที่ อำเภอ
เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ที่ว่า ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกตั้งเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย
4.22 ข้าพเจ้าคิดว่ารัฐบาลควรเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล อยู่ใน
ระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 4.13 และข้าพเจ้ารู้สึกว่ น้การเมืองส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ สุจริต น้อยที่สุด มี
ค่าเฉลี่ย 2.52 การติดตามข่าวสารทางการเมือง พบว่า ระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
เกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยระดับถี่ที่ว่า ท่านรับ
ฟังการถ่ายทอดข่าวจากโทรทัศน์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.37 ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิวิจารณ์ประเด็นทางการเมือง
จากโทรทัศน์ อยู่ในระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 2.88 และท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง
อินเทอร์เน็ต เช่น ยูทูป น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.84 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรความรู้ความ
เข้าใจทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์
กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสมการพยากรณ์ ประกอบไปด้วย ตัวแปรความรู้ความเข้าใจทาง
การเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมืองร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 21.8

54921038: MAJOR: POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE; M.A. (POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE)

KEYWORDS: PARTICIPATION/ AGRICULTURE/ POLITICAL/ CHANTABURI PROVINCE
 CHARINTORN PRASOMSUK: FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION OF AGRICULTURE IN KHAO KHITCHAKUT DISTRICT, CHANTABURI PROVINCE. THESIS ADVISORS: SAKRIT ISARIYANON, PH.D., 101 P. 2017.

Factors affecting Political Participation of Agricultures in Khao Khitchakut District, Chantaburi Province. The objective was to study the level of political participation ,And the factors that influence participation in politics. Research population consisted of 374 of Agricultures in Khao Khitchakut District, Chantaburi. Data were collected using a questionnaire and were processed by SPSS for Windows. Statistical tools used for analyzing data were average percentage, mean, standard deviation, Pearson Product Moment Correlation Coefficient and multiple regression analysis by setting the statistical significance level at .05

The research results were found that Most Agricultures are more female than male. Aged between 38-47 years the most. Married than single, The most primary education, and the most income between 10001-20000 / month. Cognitive political overview At a high level. Found, The most Agricultures know Constitution Day falls on December 10 of each year as possible. Percentage 82.6 percent. Ranking second, All Agricultures have freedom of religion or creed. Percentage 80.7 percent. The least, Men who are nationals Thailand When the age of 18 years in any era. Into account the need to show their military forces within the Constitution. Percentage 11.8 percent. Political inclination overview in the medium. The frequency of Agricultures in Khao Khitchakut District, Chantaburi Province found the most I think that elections are necessary to practice. The average is 4.22 . Ranking second, I think the government should get feedback from the public about the work of government. The average is 4.13 . The least, I feel that most politicians are honest The average is 2.52. The political news, The frequency of Agricultures in Khao Khitchakut District, Chantaburi Province found overview at a low level. The frequency at that level, The most, You listen to a news broadcast from the TV. The average is 3.37. Ranking second ,You Hear Political commentator from TV. The average is 2.88. The least, Get political information from the Internet, such as YouTube. The average is 1.84. The hypothesis testing found that cognitive variables in politics. Political inclinations Political Information and Monitoring Is associated with their participation in politics. and the equation consists of a variable cognitive politics. and political news to explain the political participation of 21.8 percent.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	4
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
กรอบแนวคิด/การวิจัย.....	61
สมมติฐานการวิจัย.....	62
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	62
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	64
ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	65
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	66
การทดสอบเครื่องมือ.....	67
การทดสอบสมมติฐาน.....	68
4 ผลการศึกษา.....	69
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	69
ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ความโน้มเอียงทางการเมือง.....	79
การติดตามข่าวสารทางการเมือง.....	79
การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง.....	83
ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	84
5 สรุปการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	87
ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	90
ภาคผนวก.....	95
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	101

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	คร่าวเรือ่นการเกษตรของเกษตรกร อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ปี 2556.....	66
2	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	71
3	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	72
4	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ.....	72
5	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	73
6	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามมีรายได้ต่อเดือน.....	73
7	ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง.....	74
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นทางการเมืองของเกษตรกร ในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ด้านความโน้มเอียงทางการเมือง.....	79
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรีด้านการติดตามข่าวสาร ทางการเมือง.....	81
10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ด้านการมีส่วนร่วม ทางการเมือง.....	83
11	ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร..	84
12	ความโน้มเอียงทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร.....	85
13	การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร	85
14	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การติดตามข่าวสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	86

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	63

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

การปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นการปกครองที่เกิดและดำรงอยู่จากการยินยอมพร้อมใจอย่างเสรีของผู้ถูกปกครอง หรือ ของประชาชน (Consent of the governed หรือ Consent of the people) โดยตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า คนเรามีความสามารถในการพัฒนาตนเองและพัฒนาซึ่งกันและกัน คนเราจึงมีอิสระที่จะเลือกดำเนินและดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง เพราะคนเราย่อมต้องเลือกทางที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง ผ่านการลองผิดลองถูกและประสานประโยชน์ระหว่างกันให้มีชีวิตที่ดีที่สุดเท่าที่จะร่วมใจร่วมกายกระทำได้ประชาธิปไตยจึงเป็นระบบการเมืองและระบอบการปกครองที่ประชาชนทั้งหลายปกครองตัวเองร่วมกัน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน แท้จริงแล้วประชาชนจะต้องปกครองกันเองออกกฎหมายเองบริหารเอง แต่ประชาชนมีจำนวนมากไม่สามารถหาสถานที่และเวลาในการประชุมหารือกันได้จึงต้องมีการเลือกตั้งมอบอำนาจให้บุคคลหรือคณะบุคคลไปทำหน้าที่ปกครอง จัดสรรผลประโยชน์และดูแลทุกข์สุขของประชาชนแทนตน ดังนั้นการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญต่อประชาชนในการไปทำหน้าที่ใช้สิทธิของตัวเอง เลือกคนดีเป็นผู้แทนในระดับต่าง ๆ ซึ่งการมอบอำนาจให้ใครก็ตามทำหน้าที่แทนเราจะต้องมอบด้วยความระมัดระวัง เพราะผลกระทบจากการใช้อำนาจในทางที่ผิดหรือใช้ไม่เกิดประสิทธิภาพจะส่งผลต่อตัวเรา ครอบครัว และสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้แต่หากมอบอำนาจด้วยการเลือกคนดีมีความสามารถเป็นผู้แทนในทุกระดับก็จะทำให้ประเทศชาติหรือท้องถิ่นที่เราอาศัยอยู่มีนโยบายการบริหารงานที่ดีและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศชาติหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาดีขึ้นโดยจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม (Political participation) ในแนวคิดประชาธิปไตย ถือว่าต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจของประชาชนแต่ละคนที่จะทำกิจกรรมทางการเมืองร่วมกัน โดยแต่ละคนต่างมีอิสระพอสมควรในการเลือกทำหรือไม่ทำกิจกรรม จึงได้มีการนิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การกระทำโดยสมัครใจใด ๆ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือไม่ว่าจะใช้วิธีการที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับหรือไม่ก็ตาม ที่มุ่งจะไปมีอิทธิพลต่อทางเลือกนโยบายสาธารณะต่อการบริหารนโยบายสาธารณะและต่อทางเลือกผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางการเมืองระดับไหนของการปกครองคือทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถือว่ามี

ความสำคัญพื้นฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ การเลือกตั้ง การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ และการรวมรวมตัวเป็นพรรคการเมือง ซึ่งปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับระบบ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งนอกจากให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้น ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภารวมทั้งการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชน การเลือกตั้งจะบรรลุเป้าหมายของการคัดเลือกตัวแทนของประชาชนเข้าไปออกกฎหมายและเข้าไปบริหารประเทศรวมทั้งการกลั่นกรองกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นก็ต่อเมื่อประชาชนเข้าใจการเมืองและเข้าใจว่าการเลือกตั้งที่ทุจริตคือบ่อเกิดของการฉ้อราษฎร์บังหลวง ดังนั้นประชาชนจะต้องมีส่วนร่วม ในการเลือกตั้งและถือว่าเป็นหน้าที่ ที่จะต้องช่วยกันทำให้การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อให้คนดีเข้าไปพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ (สุเทพ พรหมवास และคณะ, 2555, หน้า 9, 32-33, 76-79)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี ซึ่งถือว่าเป็นประชาชนในระบบประชาธิปไตย มีอำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลพึงมีในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี ดังจะปรากฏชัดในรูปแบบการเลือกตั้งดังนี้ ก่อนการเลือกตั้ง 1. สนใจ แสวงหา ติดตามข่าวการเลือกตั้ง 2. สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจเรื่องเลือกตั้ง 3. รวมกลุ่มผู้สนใจมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง 4. รณรงค์เผยแพร่ให้พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ให้มีความรู้ และเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง 5. สมัครเป็นอาสาสมัคร หรือสมาชิกพรรคการเมือง 6. สมัครเป็นอาสาสมัครประชาธิปไตย 7. สมัครเป็นอาสาสมัครการเลือกตั้ง 8. ตรวจสอบชื่อของตนเองและครอบครัว ระหว่างการเลือกตั้ง 1. ตรวจสอบการหาเสียงของผู้สมัคร 2. ติดตามการหาเสียงของผู้สมัคร 3. ชักชวนให้ประชาชนไปเลือกตั้ง 4. สังเกตการณ์ว่ามีกรทุจริตเลือกตั้งหรือไม่ 5. ใช้สิทธิการลงคะแนน 6. เป็นกรรมการประจำหน่วย 7. สมัครเป็นอาสาสมัครขององค์การเอกชนที่ตรวจสอบการเลือกตั้ง 8. ติดตามการนับคะแนน 9. ไม่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง เช่น ไม่ซื้อสิทธิ-ขายเสียง หลังการเลือกตั้ง 1. ติดตามผลการเลือกตั้ง 2. ติดตามการจัดตั้งคณะทำงาน 3. อภิปรายการทำงานของคณะกรรมการต่าง ๆ 4. ติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้แทน 5. สนับสนุนช่วยเหลือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนให้ผู้แทน

6. เข้าร่วมเป็นกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับการร้องขอ 7. แสดงพลังกลุ่มถอดถอนผู้แทนที่พบว่า มีพฤติกรรมที่กระทำผิดศีลธรรม และกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอบางขัน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอบางขัน จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา การศึกษาคั้งนี้มีช่วงเวลาในการศึกษาตั้งแต่ เดือน มิถุนายน 2557 ถึง เมษายน 2558
2. ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการศึกษา ทำการศึกษาในเขตพื้นที่ อำเภอบางขัน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 ตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เพื่อความก้าวหน้าในวิชาการทางรัฐศาสตร์ โดยใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง และปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาระบบการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขต อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการในทบทวนแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบองค์ความรู้และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยกำหนดประเด็นในการทบทวน ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

นियามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ 2550

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบบประชาธิปไตยมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา ทั้งนี้ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เริ่มต้นแต่กระบวนการคัดเลือกผู้เข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติและบริหารราชการแผ่นดินโดยการเลือกตั้ง การสร้างกลไกตรวจสอบอำนาจรัฐ โดยการจัดตั้งองค์กรอิสระให้มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐ และการสร้างกลไกมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน นอกจากนี้รัฐธรรมนูญใหม่ยังได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในหมวดที่ 3 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการออกเสียงลงคะแนน และการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองโดยตรงหรือการตรวจสอบการเมือง (จริยา ผลกล้า, 2551, หน้า 8)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมาย จัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองช่วยเหลือ การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนรวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่
5. ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

หมวด 7 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางการปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตราที่ 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ ทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

5. ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริต และเที่ยงธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

มาตรา 139 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเสนอได้ก็แต่โดย

1. คณะรัฐมนตรี

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

3. ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดย

(1) คณะรัฐมนตรี

(2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

(3) ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดองค์กรและกฎหมายที่ประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ หรือ

(4) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเข้าชื่อเสนอกฎหมายตาม

มาตรา 163 ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีผู้เสนอตาม (2) (3) หรือ (4) เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรีในกรณีที่ประชาชนได้เสนอร่างพระราชบัญญัติใดตาม (4) แล้วหากบุคคลตาม (1) หรือ (2) ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการเดียวกับร่างพระราชบัญญัตินั้นอีกให้นำบทบัญญัติมาตรา 163 วรรคสี่มาใช้บังคับกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย

มาตรา 159 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อ ร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 4 แห่งรัฐธรรมนูญนี้ คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 160 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 265 ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา 261 ออกจากตำแหน่งได้ คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นขอให้ชัดเจนหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการที่ประชาชนจะเข้าชื่อร้องขอ

ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม

มาตรา 161 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งย่อมออกเสียงประชามติ การจัดให้มีการออกเสียงประชามติให้กระทำได้ในเหตุ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจจะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการออกเสียงประชามติได้

(2) ในกรณีมีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติการออกเสียงประชามติตาม (1) หรือ (2) อาจจัดให้เป็นการออกเสียงเพื่อมีข้อยุติโดยเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติในปัญหาที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ หรือเป็นการออกเสียงเพื่อให้คำปรึกษาแก่ คณะรัฐมนตรีก็ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ การออกเสียงประชามติและการจัดการออกเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในกิจการตามที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติต้องและการจัดการออกเสียงประชามติในเรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเกี่ยวกับ ตัวบุคคลหรือคณะบุคคลจะกระทำมิได้ ก่อนการออกเสียงประชามติ รัฐต้องดำเนินการให้ข้อมูลอย่างเพียงพอและให้บุคคลฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบกับกิจการนั้น มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเท่าเทียมกัน หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติซึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการออกเสียงประชามติ ระยะเวลาในการดำเนินการ และจำนวนเสียงประชามติเพื่อขอยุติ (ศูนย์ศึกษาวิจัยการเมืองไทย, 2550)

แก้ไข มาตรา 163 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน มีสิทธิ เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้คำร้องของตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ รวมทั้งการตรวจสอบรายชื่อ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติตามวรรคหนึ่ง สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ต้องให้ผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นชี้แจงหลัก และคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดด้วย

แก้ไข มาตรา 164 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อ ร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 ให้ถอดถอนบุคคลตาม มาตรา 270 ออกจากตำแหน่งได้ดังกล่าวได้ ถ้ากระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการที่ประชาชนจะเข้าชื่อร้องขอตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม

แก้ไขมาตรา 165 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติการจัดให้มีการออกเสียงประชามติให้กระทำได้ในเหตุ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรีโดยเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้มีการออกเสียงประชามติได้

(2) ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติ ให้มีการออกเสียงประชามติออกเสียงประชามติตาม (1) หรือ (2) อาจจัดให้มีการออกเสียงเพื่อมีข้อยุติ โดยเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ ในปัญหาที่จัดให้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการออกเสียงประชามติต้องเป็นการให้ออกเสียงประชามติในเรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือคณะบุคคล จะกระทำมิได้ก่อนการออกเสียงประชามติ รัฐต้องดำเนินการให้ข้อมูลอย่างเพียงพอ และให้บุคคลฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบกับกิจการนั้น มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเท่าเทียมกันหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการออกเสียงประชามติ ระยะเวลาในการดำเนินการ และจำนวนเสียงประชามติ เพื่อมีข้อยุติ

แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

อริสโตเติล (Aristotle, 384 ก่อน ค.ศ. อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2536, หน้า 45) ปรัชญาการเมืองกรีกโบราณได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Political animal) จึงจำเป็นต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง หากมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม ผลผลิตที่ออกมาจากระบบการเมือง หรือ Outputs ของระบบการเมืองไม่ว่า จะอยู่ในรูปแบบนโยบายแบบนโยบายกฎหมาย ระเบียบหรือคำสั่งใด ๆ ของผู้มีอำนาจย่อมต้องตกกระทบแก่ทุกคนในสังคม โดยเฉพาะในประเทศที่ปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยซึ่งอำนาจทางการเมืองการปกครองหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องมามีบทบาทเกี่ยวข้องกระบวนการการเมือง เช่นนี้เรียกว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองความคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติลเช่นนี้ ส่งผลอิทธิพลไม่น้อยต่อนักคิดทางการเมืองรุ่นหลังในแง่การสร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นเกราะป้องกันระบบการปกครองแบบกட்சี

ทั้งยังเป็นมรรควิธีจะดึงเอา ความฉลาดและความสามารถของประชาชน ซึ่งได้รับการกล่าวถึงว่าประชาชนนี้เองคือบุคคลที่ฉลาดที่สุดในระบบการเมืองออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ความหมายของการเมือง

คำว่า การเมือง มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย ในความหมายมากมายเหล่านี้จะพบว่าทุกความหมายมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ การเมืองจะต้องมีลักษณะที่เป็นกิจกรรมหรือกระบวนการ ดังจะยกตัวอย่างของคำว่าการเมือง พอสังเขปดังนี้

การเมือง (Politics) มาจากรากศัพท์ภาษากรีก หมายถึง ศิลปะในการปกครองรัฐในยุคแรก ๆ นั้นความหมายนี้อาจสมบูรณ์ เพียงพอเพราะการรวมกลุ่มในยุคนั้นเป็นการรวมกลุ่มชนขนาดเล็ก ๆ และกลุ่มชนนั้นยังแบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ปกครองและฝ่ายที่ถูกปกครองซึ่งได้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของรัฐ การเมืองจึงเป็นเรื่องของพันธะ หรือความสัมพันธ์ ของกลุ่มบุคคล ทั้งสองฝ่าย

พรณธิดา เหล่าวงศ์ศักดิ์ (2545 อ้างถึงใน วิลาศ โลหิตกุล, 2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเมืองว่าหมายถึง การจัดสรรอำนาจและผลประโยชน์ จึงเป็นสิ่งที่ดำเนินควบคู่กันลักษณะการเมืองของการเมืองไทยเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจ อยู่ที่ส่วนกลางมิได้กระจายไปในส่วนภูมิภาคหรือท้องถิ่นหรือแม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตามอำนาจการตัดสินใจยังอยู่ในมือของข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลางอำนาจการจัดสรรผลประโยชน์จึงตกอยู่กับคนส่วนบนของโครงสร้างโดยที่คนส่วนล่าง ไม่สามารถได้รับผลประโยชน์นั้นอย่างเสมอภาคเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

เสกสรร ประเสริฐกุล (2543 อ้างถึงใน วิลาศ โลหิตกุล, 2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเมืองว่า การเมืองหมายถึง กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์และสิ่งมีค่าทางสังคม โดยผ่านวิธีการใช้อำนาจทั้ง โดยและโดยอ้อม ผลประโยชน์และสิ่งมีค่าทางสังคมดังกล่าว อาจจะมีตั้งแต่ทรัพยากรธรรมชาติ ไปจนถึงยศบรรดาศักดิ์ กระทั่งกฎระเบียบและนโยบายที่เอื้อให้บางส่วนได้รับผลประโยชน์ และบางส่วนสูญเสียผลประโยชน์ ฯลฯ สิ่งใดที่ได้มาหรือเสียไปโดยไม่ผ่านกระบวนการใช้อำนาจ อาจจะไม่ถือเป็นเรื่องของการเมือง

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2539, หน้า 3 อ้างถึงใน วิลาศ โลหิตกุล, 2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเมือง หมายถึง การเมืองเป็นการต่อสู้ช่วงชิง การรักษาไว้ และการใช้ อำนาจทางการเมือง โดยที่อำนาจทางการเมืองหมายถึง อำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติและอำนาจที่จะใช้ข้าราชการ

งบประมาณหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวการมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (Power approach)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปความหมายของคำว่า การเมืองได้คือ การเมืองหมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อที่จะกำหนดแนวทาง ข้อบังคับ หรือนโยบายให้คนในสังคมปฏิบัติตามและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองและมีความจำเป็นสำหรับการเมืองเกือบทุกระบบ ทั้งนี้เป็นเพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ของในระบบการเมืองอย่างมีอาจปฏิเสธได้ในทำนองเดียวกันกับวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นแบบแผนความประพฤติหรือเป็นมูลเหตุภายใน อันส่งผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของบุคคล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้หลายท่าน ดังนี้ คำว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมาก เพราะเป็นคำที่แสดงความหมายได้ครอบคลุมถึงกิจกรรมทางการเมืองทุกชนิดที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพลเมืองกับสถาบันทางการเมืองภายในรัฐ ทั้งในการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายของ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” นั้น นักรัฐศาสตร์หลายท่านทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ให้ความหมายไว้กว้างขวาง หลายความคิดเห็นซึ่งยังไม่มีการสรุปความหมายที่ชัดเจนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คำนิยามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่น่าสนใจมีดังนี้

แมคคอสกี (McClosky, 1986 อ้างถึงใน พิพัฒน์ มนต์เสวี, 2552) ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดนโยบายสาธารณะโดยการกระทำนั้นอาจกระทำโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ กิจกรรมเหล่านี้ ประกอบด้วย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนทางการเงิน และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร ส่วนกิจกรรมทางการเมือง หรือรู้สึกไม่แยกทางการเมือง

ดิน ปรัชญพฤกษ์ (2546, หน้า 8 อ้างถึงใน พิพัฒน์ มนต์เสวี, 2552) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา การเข้าไปมีเสียงในการกำหนดนโยบายเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบายใหม่ในครั้งต่อไปด้วย

ในทัศนะของนักรัฐศาสตร์ตะวันตก ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มักได้รับการกล่าวถึงไม่น้อย ได้แก่ การให้ความหมายเชิงการการแบ่งจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ เวินเนอร์ (Weinmer) ในบทความเรื่อง “Political Participation: Crisis of the Political Process” ซึ่งเวินเนอร์ ได้ ทำการรวบรวมความหมายของคำดังกล่าวตามที่ ปรากฏจากทัศนะของนักวิชาการที่หลากหลายเอาไว้ด้วยกันดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการก็ได้ เช่น การชุมนุมคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล การออกเสียงประชามติ หรือการวัดมติมหาชน หรือการทำโพลล์สำรวจความคิดเห็น (Polling) อันจะมีผลต่อการคัดค้านหรือสนับสนุนการทำงานของรัฐบาลและสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาล
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินงานของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำรัฐบาล เช่น การที่สื่อและประชาชนแสดงความเห็นหรือวิพากษ์การทำงานของรัฐบาลหรือการปรับคณะรัฐมนตรี
3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำของพลเมืองของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การร่วมกับชุมนุมและการยื่นข้อเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย
4. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำอันแสดงถึงความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) ที่ทำให้บุคคลขาดความสนใจ หรือขนาดการกระทำที่เป็นการปฏิสัมพันธ์กับระบบการเมืองซึ่งการที่ไม่กระทำอันมาจากการมีความรู้สึกแปลกแยกทางการเมืองนั้น อาจก่อให้เกิดผลทางการเมืองตามมา แต่ต้องพิจารณาให้ได้ว่าการไม่กระทำอันใดเกิดจากความรู้สึกแปลกแยกเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการที่บุคคลไม่กระทำอันใดในกรณีอื่นใดเป็นการมีส่วนร่วม
5. การมีส่วนร่วมโดยมีตัวแทน (Representative) ซึ่งประชาชนต้องออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนเพื่อมาทำหน้าที่แทนตน ตามระบอบประชาธิปไตยทางตรงก็เห็นว่ามีส่วนร่วมแบบตัวแทนเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น
6. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำที่แสดงออกถึงความตื่นตัวทางการเมืองทั้งที่เป็นการตื่นตัวมากและตื่นตัวน้อย เช่น ผู้รับสมัครเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ผู้ที่ไม่ไปลงคะแนนเสียงแต่ก็ชอบวิพากษ์วิจารณ์หรือถกเถียงเรื่องการเมืองกับเพื่อนบ้าน หรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือผู้สนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองเป็นครั้งคราว ซึ่งรวมไปถึงการกระทำการเมืองที่ใช้ความรุนแรงด้วย เช่น การรับสมัครเลือกตั้งการติดตามข่าวสารทางการเมือง การก่อจลาจลสร้างความวุ่นวาย หรือการก่ออาชญากรรมทางการเมือง เป็นต้น

7. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำที่ประสงค์จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองและการมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของข้าราชการได้ด้วย

8. การมีส่วนร่วมทางการเมืองมิใช่เป็นการดำเนินการที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติเท่านั้น แต่เป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อทั้งการเมืองในระดับชาติ และการเมืองระดับท้องถิ่น

9. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการปฏิบัติการทางการเมืองซึ่งเป็นเรื่องนี้อาจต่างกันได้ตามกาลเวลา และสถานที่ เช่น วันหนึ่งการกระทำหนึ่งอาจจะนับเป็นการมีส่วนร่วม แต่ในอีกวันเวลาหนึ่งอาจจะไม่เป็น หรือในพื้นที่หนึ่งอาจถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ในอีกพื้นที่หนึ่งอาจไม่ เช่น วันหนึ่งการกระทำหนึ่งอาจจะนับเป็นการมีส่วนร่วม แต่ในอีกวันเวลาหนึ่งอาจจะไม่เป็น หรือในพื้นที่หนึ่งอาจถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ในอีกพื้นที่หนึ่งอาจไม่ถือว่าเป็นก็ได้

นี และเวอร์บา (Nie & Verba, 1978 อ้างถึงใน พิพัฒนา มนต์เสรี, 2552) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมโดยสมัครใจของแต่ละบุคคลในกิจกรรมทางการเมืองเคลื่อนไหวร่วมกันกับพรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่สถาบันทางการเมือง กิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมือง หรือร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของกิจกรรมทางการเมืองนั้น

ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington & Nelson, 1982 อ้างถึงใน พิพัฒนา มนต์เสรี, 2552) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่พลเมืองกระทำเพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยเขากำหนดขอบเขตไว้ว่าเป็นการกระทำกิจกรรมทางการเมืองของคณาชน ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่อง และอาจจะเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น นอกจากนั้นยังมีจุดมุ่งหมายเพื่ออิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งมีอยู่จำกัดในสังคม ทั้งนี้ไม่ว่ากระทำนั้นจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น อาจจะเป็นไปด้วยความสำนึกของตนเอง หรือถูกชักจูงให้เข้าร่วมก็ได้

ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington & Nelson, 1972 อ้างถึงใน สุพล ใจตุ้ย, 2545) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกิจกรรมของประชาชนแต่ละบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยฮันติงตัน ได้พิจารณาแง่มุมที่สำคัญและกำหนดขอบเขตของความหมายให้ชัดเจนขึ้นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นไม่รวมถึง

ทัศนคติ เป็นการกระทำของการมีส่วนร่วมที่เป็นประชาชนธรรมดา ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้น จะมีลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่องกันยัง โดยเฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่ออิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการตัดสินใจในการแบ่งสรรทรัพยากรในสังคมสนใจในการแบ่งสรรทรัพยากรในสังคมที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งการกระทำต่าง ๆ นั้น ไม่รวมไปถึงการผลักดัน หรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล

เวนเนอร์ (Weinerm, 1971 อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2543, หน้า 77 - 78)

ความหมายเพื่อให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่าเป็นการกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือไม่ จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลื่อนนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือก ผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ จากข้อสรุปความหมายหรือคำจำกัดความดังกล่าว เวนเนอร์ ได้จำแนกองค์ประกอบย่อยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้

1. จะต้องมีกิจกรรม เช่นมีการพูดคุยหรือร่วมดำเนินการใด ๆ แต่ไม่รวมถึงการมีทัศนคติหรือความรู้สึกลึก

2. จะต้องมีกิจกรรมในลักษณะที่อาสาสมัคร

3. จะต้องมียุทธศาสตร์หรือทางเลือกที่มากกว่าหนึ่งข้อเสนอ

สจิด นิยมญาติ (2524, หน้า 18) ให้ทัศนะไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีส่วนทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ ในแง่ของการช่วยดึงเอาความรู้ ความสามารถพิเศษ (Talents) และทักษะ (Skills) ของคนจำนวนมากออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม และในอีกประการหนึ่งการให้ประชาชนเป็นจำนวนมากมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องในเรื่องราวต่าง ๆ ของรัฐ กล่าวได้ว่า คือมรรควิธีช่วยส่งเสริมเสถียรภาพ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมดังกล่าว

สจิด บุญบงการ (2537, หน้า 11) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระชับว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล โดยแยกลักษณะที่น่าสนใจไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้คือ

ประการแรก การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหมายในเรื่องกิจกรรมไม่ใช่ทัศนคติ ไม่ใช่เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึก หรือความเชื่อทางการเมือง แต่ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ไม่ใช่เป็นกิจกรรม

ประการที่สอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองใช้กับบุคคลธรรมดา ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นบทบาททางการเมือง (Political role)

ประการที่สาม การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ เช่น ถ้านักศึกษาชุมนุมประท้วงในมหาวิทยาลัยเพื่อไล่อธิการบดีจากตำแหน่ง จะไม่ใช่เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง จนกว่านักศึกษาจะใช้การประท้วงนี้กดดันรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองให้ช่วยบีบบังคับให้อธิการบดีลาออก ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงควรเป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ปกป้องหรือเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือรุนแรง ความประสงค์ที่จะผลักดันรัฐบาลนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งก่อสร้างหรือริเริ่มขึ้นจากตัวผู้ที่มีส่วนร่วมเอง แต่อาจจะมาจากผู้ร่วมอื่นรวมทั้งผู้นำทางการเมืองด้วย

ประการสุดท้าย การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์กดดันรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมซึ่งมักมีอำนาจทางการเมืองไม่มากนัก และไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลาและทุก ๆ เรื่อง

ทิพาพร พิมพิสุทธ์ (2521) ได้ให้ความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง “การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลเรียกว่า Autonomous Participation และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายโดยทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า Mobilized participation”

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2539, หน้า 123) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง บุคคลที่สนใจการเมือง มีความเข้าใจการเมืองเชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมืองมีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมืองและตัวนักการเมือง และคิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตน เป็นคนที่มีความสามารถในการเข้าสังคมและเป็นคนที่มีความหวังในชีวิต

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงหมายถึงการปฏิบัติการโดยสมัครใจไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จ หรือไม่มีการจัดองค์การหรือไม่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องและจะใช้วิธีการที่ถูกต้องยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไปมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับไหนของรัฐบาล

โดยสรุปการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ที่ประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้องจะ โดยเจตนาหรือไม่เจตนา จะโดยสมัครใจหรือไม่สมัครใจ จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ เพื่อที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือในระบอบการเมืองในปัจจุบัน(ทั้งในระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการ ทั้งนี้ จากเหตุผลในหลักนิติธรรม ผู้ปกครองในระบอบต่าง ๆ ต่างก็อ้างความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองที่จะทำให้ผู้อยู่ใต้การปกครองยอมรับก็ต่อเมื่อผู้ปกครอง เชื่อว่าการใช้อำนาจปกครองนั้น ถูกต้องตามหลักเหตุผลและกฎเกณฑ์ที่กำหนดฉะนั้นผู้ปกครองต้องทำให้เห็นว่าตนมิได้ละเมิดกติกาของสังคมและการปกครองอย่างมีเหตุผล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของระบอบการเมืองแบบตะวันตกนั้น การสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นมา การมีส่วนร่วมในระยะแรกเป็นการมีส่วนร่วมของตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม จนกระทั่งตัวแทนเหล่านี้จะทำหน้าที่สถาบันทางการเมือง ต่อมาเมื่อมีการขยายสิทธิทางการเมืองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ระบบตัวแทนจึงได้รับการพัฒนาไปเป็นระบบผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการสร้างควมมั่นคงให้แก่สังคมและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ นี้มีกลไกทางการเมืองของกลุ่มเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งต่อระบบราชการ ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมตะวันออก นั้นเป็นสิ่งสำคัญ มีความต่อเนื่องและได้รับการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช, 2536)

1. รัฐและกลไกของรัฐในสังคมไทยมีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่นำการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

2. แม้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง มีกลุ่มเกิดขึ้นมากมาย แต่ก็เกิดในลักษณะเป็นพหุนิยมทางโครงสร้าง (Structural pluralism) ตามความหมายที่แท้จริง

3. สาเหตุสำคัญที่การเปลี่ยนแปลงตามข้อ 2 มิได้นำสู่การที่ระบบเปลี่ยนแปลงทางเป็นประชาธิปไตยมากมายนั่น ได้แก่ ยังไม่มีชนชั้นกลางที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยเกิดขึ้นพร้อมกับการต่อสู้ทางอาวุธและการขยายตัวทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองจึงเน้นเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐ มิใช่เป็นกรรมการที่กำหนดกติกาแข่งขันทางการเมือง แต่เป็นที่ตั้งตัวทางการเมือง มีบทบาททั้ง

ในการกำหนดกติกาทางการเมืองและจัดตั้งกลไกแข่งขันทางการเมืองกับพลังส่วนอื่น ๆ ในสังคม เช่น การพัฒนาประชาธิปไตยทุกระดับ การช่วยกระตุ้นให้มีการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์และรวบรวมความภักดี การสนับสนุนและความชอบธรรมระหว่างพลังในระบบราชการ กับพลังนอกระบบราชการที่มีอยู่ตลอดเวลา มีลักษณะที่ความขัดแย้งการเผชิญหน้ามีน้อยลง การปรับตัวเพื่อการประนีประนอมขึ้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่สามารถกุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ

จันทนา สุทธิจารี (2544) กล่าวว่า ประเด็นสำคัญที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมีดังนี้

1. เป็นกิจกรรมของประชาชนที่ได้กำหนดสิทธิตามกฎหมาย โดยเฉพาะสิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการเข้าสมัครพรรคการเมืองเป็นกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการปกครองโดยเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครอง

2. เป็นการสมัครในที่จะคัดเลือกผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของคณะ โดยมีกิจกรรม คือ การติดตามข่าวสารทางการเมือง การติดต่อหรือสัมพันธ์กับผู้สมัคร การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การช่วยรณรงค์หาเสียง และการที่เข้าสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

3. เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายในด้านท้องถิ่น และระดับชาติ เช่น การสมัครเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้น โดยความสมัครใจ แต่ต้องอยู่ในกรอบที่กฎหมายกำหนด เช่น การรวมตัวเพื่อคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ แต่ทั้งนี้ต้องระวังมิให้เกิดการชักนำเพื่อกำจัดคู่แข่งทางการเมือง หรือหวังผลประโยชน์ทางการเมืองของคนบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นการที่ประชาชนจะต้องเข้าใจและติดตามสถานการณ์ทางการเมืองอย่างแท้จริงจึงจะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดประโยชน์กับสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง

จรรยา สุภาพ (2514, หน้า 331) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบโบราณไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบกรีก (Greek system) วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศ ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยตรง ซึ่งกำหนดให้ประชาชนทั้งนครรัฐประชุมร่วมกันเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ความต้องการและกำหนดนโยบายรวมทั้งกำหนดตัวผู้ปกครองด้วย

2. การมีส่วนร่วมแบบโรมัน (Roman system) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ได้กำหนดให้มีสภาขึ้นแทนการประชุมประชาชนทั้งหมด ส่วนอำนาจหน้าที่ที่สภานั้นครอบคลุมเสมือนการปกครองโดยประชาชนโดยตรง

3. การมีส่วนร่วมแบบศักดินา (Feudal system) เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในระหว่างเจ้านายกับไพร่ (Vassal) ที่แต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต่อกัน เจ้านาย (Lord) มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองและปกครองไพร่ ส่วนไพร่มีหน้าที่บริการด้านต่าง ๆ ให้เจ้านาย

4. การมีส่วนร่วมแบบสวิส (Swiss system) มีลักษณะสำคัญคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง เช่นเดียวกับระบบกรีก

5. การมีส่วนร่วมแบบนิวอิงแลนด์ (New england system) มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง เช่นเดียวกับแบบสวิส

สำหรับประเทศแรก ที่พยายามปฏิรูปการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้คือประเทศอังกฤษ เมื่อค.ศ. 1215 ได้มีการตกลงต่อรองกันระหว่างฝ่ายกษัตริย์กับขุนนาง เพื่อให้ฝ่ายกษัตริย์ทรงยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบ้านเมืองจนเกิดเอกสารสิทธิแมกนาการ์ต้าขึ้น ซึ่งเป็นเอกสารที่ยินยอมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมรัฐบาล ต่อมา โอลิเวอร์ ครอมเวลล์ ได้ดำเนินการใช้กำลังเพื่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศได้มีบทบาททางการเมืองจนทำให้เกิดหลักการที่ว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิในการออกเสียง และประชาชนทุกคนจะมีสิทธิมีตัวแทนในสภานิติบัญญัติ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติในฝรั่งเศส ใน ค.ศ. 1789 สิทธิของการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจึงขยายออกไป จนทำให้เกิดหลักเสรีภาพ ความเสมอภาค และการนำเอาเจตนารมณ์ของปวงชนมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนั้นในสหรัฐอเมริกาที่มีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตั้งแต่สมัยที่ แซมมวล อัดัมส์ ร่วมกับประชาชนเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองจากอังกฤษ และโทมัสเพน ได้มีส่วนช่วยให้ประชาชนระลึกและสำนึกถึงความสำคัญในการที่จะเข้ามาดำเนินการปกครองตนเอง โดยเริ่มจากระดับท้องถิ่นขยายไปจนระดับชาติ

เกษม อุทยานิน (2516, หน้า 120-121) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงของประชาชนไว้ดังนี้

1. การแสดงประชามติ (Referendum) มีการให้ประชาชนนั้นมีส่วนร่วมในการพิจารณาและการตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับกฎหมาย ซึ่งจะออกผลบังคับให้แก่คนที่ผ่านการพิจารณาของสภาเป็นขั้นต้นมาแล้ว ประชามตินี้อาจจะมีทั้งแบบบังคับใช้ ประชาชนต้องแสดงประชามติและไม่บังคับให้ต้องแสดงประชามติก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นมากน้อยเพียงใด

2. การริเริ่มให้เสนอกฎหมาย (Initiative) ซึ่งเกิดขึ้นในสวิสเป็นเวลามานานแล้วได้แก่การชุมนุมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเหมือนกับวิธีแบบประชุมชาวเมืองในสหรัฐอเมริกา แต่เป็นการเสนอกฎหมายรูปการจะเป็นการทำคำร้อง และลงมติในบัตรเลือกตั้ง จุดประสงค์ของการริเริ่มให้เสนอกฎหมายนี้ เพื่อให้ประชาชนได้ผ่านกฎหมายบางอย่างไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภา

3. การเลือกออกใหม่ (Recall) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการปลดอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลได้ เมื่อเห็นว่าผู้นั้นไม่ดำเนินการตามความต้องการของประชาชนหรือปฏิบัติตนไม่สมควร แต่จะต้องเป็นตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง

4. การร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ (Plebiscite) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ เมื่อรัฐบาลไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้น ๆ ได้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างประเทศและในประเทศไทยและในประเทศไทยมักทำการนิยามศึกษากันในบริบทของการออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นไปในเรื่องของการพิจารณาแบบแผนหรือพฤติกรรมการไปออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน นักรัฐศาสตร์ได้ขยายความสนใจไปถึงความพยายามศึกษาลักษณะปัจจัยทางสังคม จิตวิทยาที่เป็นปฐมเหตุแห่งบุคลิกภาพและความเชื่อตลอดจนการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองหรือไม่อย่างไร ตลอดจนถึงการศึกษาในเชิงกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวเรียกร้องต่อระบบการเมืองแต่กระนั้นก็ดี การยึดเอาผลหรือตัวเลขการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนแต่เพียงประการเดียวเพื่อนำมาเป็นดัชนีชี้วัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือคาดการณ์ระดับของการพัฒนาทางการเมืองของสังคมนั้น อาจจะไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจพิจารณาได้จากหลายบริบท ดังผลงานของนักวิชาการหลายท่านเช่นที่กล่าวถึงไปแล้ว ทั้งการศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล เช่น ที่กล่าวถึงข้างต้นแล้วนั้น ซึ่งก็มักจะเป็นผลงานการศึกษาเชิงพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางเมืองที่หลากหลายสังเกตแตกต่างกันไปตามแต่ความพยายามของนักรัฐศาสตร์ หรือนักวิชาการสายสังคมศาสตร์ที่จะค้นหาคำอธิบายที่เป็นเหตุเป็นผลต่อพฤติกรรม เช่นว่านี้ งานการศึกษาเหล่านี้ยังมีประโยชน์ไม่น้อยไม่น้อยในแง่ที่นอกจากจะสามารถชี้ให้เห็นถึงภาพกว้าง ๆ (Eroded Perspective) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องหรือในลักษณะความสัมพันธ์แบบเงื่อนไขเชิงสาเหตุ – ผลลัพธ์ (Cause-result condition) กับอุดมการณ์ทางการเมือง เจตคติทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองตลอดจนการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งอาจจะเน้นในมิติของการศึกษา

การขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการศึกษาเกี่ยวกับการขาดความเกี่ยวพันทางการเมือง (Political involvement) มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงเรื่อง แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ดังนี้ มิลเบรธ (Milbrath, 1996 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชฎวงศ์, 2538, หน้า 325) ได้ศึกษาเรื่องการเลือกตั้งเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนที่มีนโยบายตรงกับความต้องการของตนเอง ให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วยความชอบธรรมเพื่อลดภาวะความตึงเครียดขจัดความขัดแย้งมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า การไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งของบุคคลเป็นเรื่องที่มีนัยยะเกี่ยวพันกันกับการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองกล่าวคือ ผู้ที่ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง มิลเบรธ จำแนกให้เป็นผู้ที่ไม่สนใจทางการเมือง (Apathetic) อันมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นผู้แปลกแยกทางการเมืองได้ง่าย

สมบัติ ชำรงชฎวงศ์ (2538, หน้า 325) ได้ศึกษาเรื่องความรู้สึกแปลกแยกทางการเมืองว่า นอกเหนือจะพิจารณาได้ในบริบทความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจกิจกรรมเศรษฐกิจแล้วในแง่พฤติกรรมการเมืองยังสอดคล้องกับการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองและความมีสมรรถนะทางการเมืองซึ่งต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้ทราบหรือค้นหาคำอธิบายสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลยังสามารถนำมาพิจารณาถึงข้อเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

นาย และเวอร์บา (Nie & Verba, 1975 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชฎวงศ์, 2538) ได้ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะพิจารณาเฉพาะการทำหรือกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องกฎหมายเท่านั้น ที่กล่าวถึงเช่นนี้ย่อมเป็นไปแล้วแต่นักวิชาการแต่ละท่านจะเห็นไปในทางใด นาย และเวอร์บา ได้แบ่งกิจการของการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 รูปแบบ ประกอบด้วย

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเสนอ ในระบอบประชาธิปไตยและมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองสูงมาก เนื่องจากการเลือกตั้งนี้ เป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงความนิยมสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนของประชาชน หรือเป็นแรงกดดันที่ประชาชนแสดงออกให้รัฐบาล/ ผู้นำทางการเมืองเห็นว่าต้องปรับนโยบาย/ การดำเนินงานบางประการ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนต่อไป อย่างไรก็ตามการลงคะแนนเสียงของบุคคล อาจจะมีได้เป็นไปโดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น โดยอาจจะเป็นไปเพื่อตอบสนองความสัมพันธ์เชิงการอุปถัมภ์กันก็ได้ กระนั้นเรายังยอมรับว่า การเลือกตั้งเป็นวิถีทางการเมืองอันหนึ่ง ที่นำไปสู่การเป็นตัวแทนของประชาชน (Popular agency)

2. การรณรงค์หาเสียง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเท่ากับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนสามารถแสดงอิทธิพลต่อผู้นำโดยการกำหนดคะแนนเสียงให้กับผู้สมัคร รายใดรายหนึ่งได้ก่อนเป็นการล่วงหน้า

3. การติดต่อขั้นต้นของประชาชน เป็นการติดต่อเผชิญหน้ากันของบุคคลที่มีต่อ หน่วยงานรัฐบาลด้วยตนเอง และเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับเวลา เป้าหมาย รวมทั้งเนื้อหาสาระใน การเข้ามีส่วนร่วมด้วยตัวเอง จึงสามารถคาดหวังในผลประโยชน์ได้มาก แต่นับว่ามีอิทธิพลต่อ รัฐบาลเพียงเล็กน้อย เนื่องจากเป็นการกระทำของคนจำนวนน้อย กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การร้องเรียนต่อหน่วยงานราชการเพื่อให้แก้ไขปัญหาความเดือดร้อน

4. การรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างขององค์กรหรือกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาทาง การเมืองและสังคม เป็นกิจกรรมที่บุคคลร่วมกับผู้อื่น ซึ่งอาจกระทำกิจกรรมภายในองค์กรที่เป็น ทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การมีส่วนร่วมแบบนี้ ถือว่าส่งอิทธิพลต่อรัฐบาลมาก ทั้งนี้เนื่องจาก มีคนจำนวนมากเข้าร่วม

กล่าวรวมความโดยสรุป เราจะเห็นได้ว่า สิ่งทีถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจาก ทัศนะของทั้ง นาย และเวอร์บา กับทัศนะตามที่ปรากฏในนิยามความหมายของคำดังกล่าว เช่นที่ได้ กล่าวข้างต้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรม การกระทำหรือความเคลื่อนไหวทางการเมืองของคน หรือกลุ่ม
2. การกระทำกิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้น เป็นไปเพื่อสร้างแรงกดดัน หรือส่งอิทธิพลผลกระทบต่อรัฐบาล ผู้นำรัฐบาลหรือผู้ใช้อำนาจทางการเมืองในอันที่จะให้ได้มา ซึ่งผลผลิต เช่น การกำหนดนโยบาย มาตรการแนวทางภาครัฐ เป็นต้นจากระบบการเมืองที่ สอดคล้องกับความต้องการของคนหรือกลุ่มคนนั้น แต่ในทางหนึ่ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจ กำหนดหรือเกิดขึ้น โดยรัฐหรือฝ่ายผู้มีอำนาจทางการเมือง ในลักษณะของการบังคับ การปลุกกระดม (Mobilizes political participation) หรือการชักนำจากรัฐ เพื่อให้ประชาชนกระทำกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่งหรือไม่ก็ได้

3. การกระทำกิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้น อาจชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ก็ตาม แต่เป็นที่ยอมรับกันว่ามีส่วนร่วมในทางการเมือง ควรเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่ ละเมิดต่อบัญญัติของกฎหมาย หรือ ไม่ละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ ประชาชนตามที่กล่าวเช่นนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมประท้วง โครงการพัฒนา ของรัฐที่ปรากฏให้เห็นทั่วไป จะนับว่าเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง (Political movement) ที่สมควรจะเป็นก็ต่อเมื่อเป็นการประท้วงด้วยบรรยากาศที่เป็นสมานฉันท์ปราศจาก

การใช้ความรุนแรงเป็นกลไกเพื่อบรรลุความสำเร็จ ซึ่งเป็นเครื่องวัดระดับของการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic participation) เป็นรูปแบบที่ประชาชนจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสมัครใจ ปราศจากการบังคับปลุกกระดม หรือการชี้นำจากรัฐ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำของมวลชนระดับล่างเพื่อหวังผลที่จะให้มีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายของเวนเนอร์นั่นเอง ส่วนการมีส่วนร่วมแบบเป็นพิธีหรือเพื่อสนับสนุนรัฐบาล นั้นเป็นการกระทำที่ประชาชนเข้าร่วมสนับสนุนรัฐบาล เช่น การปลุกกระดมนักเรียนนักศึกษาและประชาชนให้ร่วมชุมนุมสนับสนุนรัฐบาลกรณีการเรียกร้องดินแดนสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม หรือกรรมการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในสมัยรัฐบาล พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และรวมไปถึงการที่รัฐบาลเร่งระดมกำลังความร่วมมือในการพัฒนาประเทศเช่น เปรูและบราซิล ซึ่งรัฐบาลได้โน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการปลุกกระดมที่เรียกว่า “Corporative military regime” หรือ “Corporation” (Stephan, 1978 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชัญญ์, 2542) ซึ่งก็ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

จันทนา สุทธิจารี (2544, หน้า 412 -414) เสนอความเห็นไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่หลายรูปแบบและวิธีการแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมืองและบริบทของสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ซึ่งอาจแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ 2 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการเป็นมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบที่มีกฎหมายรองรับให้กระทำได้ หรือต้องกระทำโดยวิธีการที่สำคัญและยอมรับใช้ปฏิบัติทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย มีดังนี้

1.1 การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางวิจัยนั้น สามารถวัดระดับ ประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แน่นอนได้ชัดเจนมากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

1.2 การใช้สิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชน เช่น การพุดคอกิปราย เขียน ในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองประการนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง (Political communication) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล รัฐบาลจะมีโอกาสได้รับรู้ปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อวิจารณ์ต่างๆ การทำงานของรัฐบาลจากประชาชน

ผู้เป็นเจ้าของประเทศและเจ้าของอำนาจอธิปไตย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงการทำงานของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพสนองความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

1.3 การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็น การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะเข้าไปเป็น รัฐบาล ตามอุดมการณ์ของพรรคการเมือง ส่วนประชาชนที่เข้าสมาชิกพรรคการเมือง ในช่วงที่มี การเลือกตั้ง ก็สามารถเข้าร่วมเจ้ากิจกรรมด้วยการณรงค์ หาเสียงช่วงพรรคการเมืองได้

1.4 การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การที่กลุ่มคนมารวมกันเป็นกลุ่ม ผลประโยชน์อาจจะเนื่องด้วยมีอาชีพเดียวกันมีผลประโยชน์ สอดคล้องกัน หรือมีความมุ่งหมาย อย่างใดอย่างหนึ่งต้องตรงกัน และเป็นการใช้พลังของกลุ่ม แสดงอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย ของรัฐบาลในอันที่จะปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ

2.1 การเดินขบวนหรือการชุมนุมประท้วง ซึ่งอาจจะเป็นการต่อต้านคัดค้าน นโยบายการกระทำของรัฐหรืออาจเป็นสนับสนุนนโยบายหรือโครงการของรัฐก็ได้

2.2 การก่อความวุ่นวายทางการเมือง เช่น การนัดหยุดงาน การงดให้ความร่วมมือกับ รัฐบาล ซึ่งเป็นวิธีการแสดงออกของประชาชนที่ไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐ หรือการปฏิบัติที่ ละเมิดต่อกฎหมายโดยอ้างความบกพร่องของรัฐเป็นเหตุการณมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ อาจ ก่อให้เกิดผลกระทบเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและเสถียรภาพทางการเมืองได้ใน สังคมที่ใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยย่อมมี อาจขาดเสียได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางการเมืองของประชาชน อันเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญซึ่งแสดงถึงความเป็น ประชาธิปไตยของสังคมหนึ่งสังคมใด โดยเกี่ยวเนื่องกับการใช้อำนาจของประชาชนในฐานะที่เป็น เจ้าของประเทศ ในการแสดงออกซึ่งเจตจำนงทางการเมืองต่อรัฐบาล และกลไกอื่นที่ใช้อำนาจ อธิปไตยแทนประชาชนตามหลักการและอุดมการณ์ของการเมืองการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยกล่าวในทางหนึ่งประชาธิปไตยจะไม่สามารถเข้มแข็งหรือปฏิบัติการตอบสนอง ความต้องการของประชาชนอย่างเต็มที่หากขาดซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่ว่า จะในรูปของการสนับสนุน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในเชิงการตัดสินใจหรือในเชิงการ คัดค้านกระบวนการทางการเมือง การควบคุมการใช้อำนาจของระบบการเมืองในระดับใน ความสัมพันธ์ โดยตรงกับการพัฒนาทางการเมืองและและส่งผลกระทบท่อการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ และสังคม

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง พฤติกรรมหรือการเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายของบุคคลตามความสมัครใจที่ต้องการมีสิทธิ

สภาท้องถิ่น การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยหรือวิจารณ์ในประเด็นปัญหาทางการเมือง เป็นต้น

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีมากมายหลายประการ โดยบุคคลอาจจะเข้าร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบก็ได้ ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่าน ได้จัดแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับการใช้คำจำกัดความหรือนิยามนั้น ๆ

จันทนา สุทธิจารี (2554) ได้กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ โดยมีกฎหมายรองรับให้กระทำได้หรือต้องกระทำวิธีที่สำคัญ และยอมรับปฏิบัติให้ทั่วไปในระบอบประชาธิปไตยมีดังนี้

1.1 การเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางการวิจัยสามารถวัดระดับประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แน่นอนกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

1.2 การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชน เช่น การพูด อภิปราย เขียน พิมพ์ ในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล รัฐบาลจะมีโอกาสรับรู้ปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ วิจารณ์ ท้วงติง การทำงานของรัฐบาลจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยต่อการปรับปรุงการทำงานของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของพรรค ส่วนของประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดในช่วงที่เลือกตั้ง สามารถร่วมทางการเมือง โดยรณรงค์หาเสียงช่วงพรรคนั้น ๆ

1.4 การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การที่กลุ่มคนมารวมกัน เพราะมีอาชีพการงานหรือมีผลประโยชน์หรือมีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และใช้พลังของกลุ่มให้มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มให้มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มคน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการเป็นการมีส่วนร่วมที่กฎหมายห้ามไว้ อย่างชัดเจน หรือมิได้มีกฎหมายรองรับว่าให้กระทำได้ ได้แก่

2.1 การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วงซึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วย กับนโยบาย หรือการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือเป็นการรวมตัวเพื่อเรียกร้อง ต่อรัฐบาลในกำหนดนโยบาย หรือกระทำการสิ่งใด สิ่งหนึ่งตามความต้องการของประชาชนผู้ ชุมนุม

2.2 การก่อความวุ่นวายทางการเมือง เช่น การนัดหยุดงาน การงดให้ความร่วมมือกับ รัฐบาล เป็นวิธีแสดงออกของประชาชนโดยการไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐ หรือปฏิบัติการที่ละเมิด กฎหมาย โดยอ้างความบกพร่องของรัฐบาลเป็นสาเหตุ

สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2544 อ้างถึงใน ฉวีฉวีดา ศรีกันทา, 2546) ได้กล่าวถึงแบบแผนของการ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 2 แบบแผนใหญ่ดังต่อไปนี้

1. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอิสระ (Autonomous political participation) หมายถึง ลักษณะที่ราษฎรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด ๆ ด้วยความพึงพอใจส่วนตัว เป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือได้พินิจ พิเคราะห์โดยใช้วิจารณญาณของตนเองมองเห็นประโยชน์ ของการเข้าไปมีส่วนร่วมและมองเห็นว่าตนเองสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ได้อย่างแท้จริง

2. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถูกปลุกกระดม (Mobilization political participation) หมายถึงลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของราษฎรที่เป็นไปโดยไม่ ก่อให้เกิดจาก เจตจำนงของเขาเอง แต่เกิดจากผู้อื่นปลุกกระดมให้เข้าร่วมในการกระทำกิจกรรม ทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ โดยการขู่เข็ญ บังคับ ชักจูง หรือใช้อิทธิพลทางวัตถุเป็นต้นทั้งนี้ก็ เพื่อให้เป็นไปตามที่ผู้ปลุกกระดมต้องการ

สุขุม นวลสกุล (2539, อ้างถึงใน ฉวีฉวีดา ศรีกันทา, 2546) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ ความ เข้าใจทางการเมือง การปกครองของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ถือว่ามีความสำคัญและมีความ เกี่ยวพันกันกับการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าหาก ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การปกครองของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ถือว่ามีความสำคัญและมีความเกี่ยวพันกันกับการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองเป็น อย่างยิ่ง เพราะถ้าหากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบบ ประชาธิปไตยดีมากเท่าใด ก็จะทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้นเท่านั้น

การเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนนี้ ก็คือพฤติกรรมทางการเมืองของ สมาชิกในสังคมการเมือง ซึ่งจะมีบทบาทมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของ

สมาชิกในสังคมการเมือง ซึ่งจะมีบทบาทหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในประเทศนั้นด้วย

ดังนั้น การที่สุขุม นวลสกุล ได้กล่าวไว้ถึงความเกี่ยวพันระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น จึงสอดคล้องกับผู้วิจัยว่าจะต้องศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย

ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington & Nelson, 1982 อ้างถึงใน พิพัฒน์ มนต์เสวี, 2552) ก็ได้จัดแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจัดแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral activity) หมายถึงกิจกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งทุกรูปแบบ

2. การลอบบี้ (Lobby) หมายถึง ความพยายามของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือผู้นำทางการเมือง เพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบาย โดยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3. กิจกรรมเชิงองค์กร (Organization activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งการมีบุคคลเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรประเภทนี้ แม้บุคคลนั้นจะไม่ได้กระทำการเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลด้วยตนเอง ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทาง

การเมืองแบบหนึ่ง

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Contracting) หมายถึง การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นส่วนตัว โดยจะมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัว หรือครอบครัว หรือหมู่คณะของตนเอง

5. การใช้กำลังรุนแรง (Violence) หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนบางคน หรือบางกลุ่มพยายามที่จะสร้างขึ้น ให้มีผลกระทบต่อตัดสินใจ กำหนดนโยบายของรัฐ โดยการทำร้ายร่างกาย หรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมเช่นนี้อาจจะดำเนิน ไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง เช่น ลอบสังหารผู้นำทางการเมือง และรัฐประหาร หรืออาจจะมุ่งที่จะเปลี่ยนระบบการปกครอง เช่น ปฏิวัติ เป็นต้น

ส่วน เวอร์บา และคิม (Verba & Kim, 1978 อ้างถึงใน พิพัฒน์ มนต์เสวี, 2552) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคนในการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจทางการเมือง และนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในรูปแบบอื่น ๆ ที่ต้องการความริเริ่มเพียง

เล็กน้อยและสังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้ เช่น 4 ปีต่อครั้ง ถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เมืองที่เห็นได้ชัดที่สุด

2. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่ยากขึ้น และต้องการความคิดริเริ่มมากกว่า การเลือกตั้งทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถสื่อสาร หรือชี้ให้เห็นถึงความนิยมของประชาชน เพราะผู้ร่วมรณรงค์จะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับผู้สมัครเลือกตั้งอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น

3. การร่วมกิจกรรมของชุมชนเป็นกิจกรรมของกลุ่ม หรือองค์กรทางสังคมที่พลเมืองร่วมกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในกรณีนี้ประชาชนจะร่วมมือกันเพื่อใช้อิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐ กิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายแน่นอน และมีอิทธิพลมาก

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะเป็นรูปแบบของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นบุคคล ผู้ซึ่งไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือข้าราชการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เฉพาะตัว หรือของครอบครัว กิจกรรมรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลน้อยมาก

ลักษณะการแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ เวอร์บา และคณะดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น

สมบัติ ชำรงชัญญ์ (2538) ได้กำหนดรูปแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง ออกเป็น 4 ประการ คือ

1. การกำหนดตัวผู้ปกครอง กล่าวคือ ประชาชนแสดงออกในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจ อธิปไตยด้วยการใช้สิทธิการเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำทางการเมือง

2. การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล กล่าวคือ สังคมประชาธิปไตยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นสังคมพหุ (Pluralist society) ประกอบด้วยหลายกลุ่มทางสังคม กลุ่มต่าง ๆ มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่ม การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกลุ่มอาจเป็นไปเพื่อการรักษผลประโยชน์ของส่วนร่วม และจะมีผลเกี่ยวกับการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล เพื่อให้ตอบสนองต่อเป้าหมายของกลุ่มตนในกรณีนี้

3. การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในสังคมประชาธิปไตย ถือว่าประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการจะพิจารณาการกระทำของรัฐบาลได้ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้าน อาจกระทำโดยการพูด การเขียน และเผยแพร่ทั้งปวง

4. การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นการแสดงออกเพื่อให้รัฐบาลรู้ว่าประชาชนเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับนโยบาย และการกระทำของรัฐบาล

โบรแมจ (Bronmag, 1950 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2538, หน้า 56) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะใหญ่ ๆ 3 ลักษณะ คือ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. การใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นโดยตรงหรือทางจดหมาย โทรศัพท โทรเลข ฯลฯ และการเดินทางขบวนหรือจลาจล
3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ ได้แก่ การใช้สิทธิที่มีต่อรัฐธรรมนูญ เช่น การริเริ่มกฎหมาย การแสดงประชามติ และการเพิกถอนจากตำแหน่ง

มิลเบรธ และ โจเอล (Milberath & Goel, 1977, pp. 12 -19 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2538, หน้า 56) ได้ศึกษาผลงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้จัดแยกประเภทหรือรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ 6 รูปแบบคือ

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) เป็นรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกออกได้กิจกรรมเพื่อแสดงออกซึ่งความรักชาติอื่น (Patriot acts) เช่น กาเสียภาษี การเคารพกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดี ต่อระบบการเมืองและกระทำการตามความต้องการตนเองของประชาชน เนื่องจากเป็นกลไกที่สามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาลหรือการปกครองได้โดยทันทีทันใด กล่าวคือบุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น จะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไปการลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ

2. การเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and campaign workers) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง ขอบเขตของกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือแก่พรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนให้ไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง หรือชักชวนให้ไปลงคะแนน แก่บุคคลผู้สมัครที่ตนเองชื่นชอบ การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การลงสมัครรับเลือกตั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ เป็นแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐซึ่งจากการศึกษาของ มิลเบรธ (Mibrath, 1996 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2538, หน้า 56) พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ มีน้อยมากในสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ต้องอาศัยความตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง พวกที่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ จัดอยู่ใน “พวกนักสู้” (Gladiators) ในขณะที่คนส่วนมากมักจะมิบทบาทเป็นเพียง “ผู้เฝ้าดู” (Spectators) คอยตัดสินใจว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community activists) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ได้แก่ การร่วมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคม การทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคมและติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีลักษณะคล้ายกับ “เจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่พรรคหาลือ” ในหลาย ๆ ด้านเนื่องจากผู้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองประเภทนี้ เป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูง และมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูงเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้มีบทบาทในชุมชนก็มีส่วนที่แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่พรรคหาลือเลือกตั้งในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมืองและการช่วยพรรคหาลือเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่พรรคหาลือเลือกตั้ง

4. การติดต่อกับราชการ (Contacting officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับทางราชการเพื่อขอรับสวัสดิการทางสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ นับได้ว่าเกือบไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายที่แท้จริงในภายหลัง นาย และเวอร์บา (Nie & Verba, 1972 อ้างถึงใน พิพัฒน์ มนต์เสวี, 2552) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบคับแคบหรือการติดต่อเฉพาะเรื่อง

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protesters) คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือการก่อจลาจล (ถ้าจำเป็น) เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถือถือการประท้วงอย่างแข็งขันและเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน ถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับชุมชนและประท้วง เข้าร่วมกลุ่มรัฐบาลและการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Communicators) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะ “ผู้สื่อสารทางการเมือง” ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมือง การส่งจดหมายแสดงการสนับสนุนผู้นำเมื่อเขาทำในสิ่งที่ดี และถูกต้อง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการและการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้ มักเป็นพวกที่มีการศึกษาสูงมีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจเกี่ยวกับการเมืองมากด้วย ผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้ จะวิพากษ์วิจารณ์ รัฐบาลว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองหรือผู้รักชาติแต่จะไม่แสดงออกด้วยกิจกรรมประท้วง

ฮันติงตัน และ โพลสบี (Huntington & Polsby, 1976 อ้างถึงใน พิพัฒน์ มนต์เสวี, 2552) ในบทความเรื่อง “No Easy Choice” ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 5 แบบ โดยพิจารณาครอบคลุมไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผิดกฎหมายด้วย โดยประกอบด้วย

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral activity) เป็นกิจกรรมการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง และการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งทุกรูปแบบ

2. การล็อบบี้ (Lobby) คือ การเข้าหาเจ้าหน้าที่หรือผู้นำการเมืองเพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายโดยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3. กิจกรรมองค์กร (Organizational activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่างหรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนร่วมก็ได้

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Contacting) คือ การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัว โดยจะมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวหรือหมู่คณะของตนเอง

5. การใช้ความรุนแรง (Violence) หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนบางคนหรือกลุ่มพยายามที่จะสร้างขึ้นให้มีผลกระทบต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมดังกล่าวอาจจะดำเนินไป โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำการเมือง เช่น ลอบสังหารผู้นำทางการเมือง และรัฐประหาร เป็นต้น หรืออาจจะมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง เช่น การปฏิวัติ เป็นต้น

ว่าที่ร้อยตรีสัมพันธ์ ภู่มมาลา (2549, หน้า 19 - 20) ได้รวบรวมบทความจากนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาและจำแนกรูปแบบไว้หลายรูปแบบ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่ารูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่มากมายและแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมือง ดังนี้

1. กิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง (Party and campaign activities) กิจกรรมประเภทนี้ได้จัดรวมกันไว้และเรียกรวมกันว่า Campaign activities กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุนการทำงานให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอย่างกระตือรือร้น การให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมทางการเมือง

2. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting) ในการวิจัยเชิงวิชาการถือว่าการได้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นรูปแบบและกิจกรรมของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด และสามารถวัดค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ให้ความเที่ยงมากที่สุด

3. กิจกรรมชุมชน (Community activities) คือการสร้างกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาสังคม การทำตนร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหาบ้านเมืองและสังคม บุคคลที่จะเข้าร่วมทำตนเป็นสมาชิกที่

กระตือรือร้นในกลุ่มหรือองค์กรเหล่านี้ซึ่งเป็นองค์การที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะแต่ไม่ใช่ องค์การของรัฐบาล

4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Contacting official) หมายถึง การกระทำของบุคคล ในลักษณะที่เป็นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาหรือปกป้อง ผลประโยชน์บางอย่างของตนหรือของกลุ่มตน ปัญหาที่เขาสงวนใจและนำไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของ รัฐบาลนั้นเป็นสิ่งที่มิมีผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลนั้น และมักจะไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองมากนัก ซึ่ง เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบคับแคบ (Parochial participation)

5. การชักจูง (Lobbying) เป็นความพยายามของบุคคลที่พยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของ รัฐบาลและผู้นำทางการเมือง โดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายประเด็นเรื่องที่กระทบต่อ ประชาชนจำนวนมาก จากตัวอย่างจริง ๆ นั้นหมายถึงกิจกรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดแรงสนับสนุนหรือ ต่อต้านพระราชบัญญัติ หรือการตัดสินใจนโยบายของฝ่ายบริหาร

6. การประท้วง (Protested) ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับที่ Huntington เรียกว่าการใช้ความ รุนแรง (Violence) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดย การทำร้ายร่างกายหรือทรัพย์สิน

กล่าวโดยสรุปว่า รูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะมีอยู่หลาย รูปแบบ ซึ่งรูปแบบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะพบเห็นอยู่ในระบบการเมืองส่วนมาก ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองและการณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมใน กิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรที่มีส่วนร่วมในบทบาทผู้สื่อข่าว นอกจากนี้ ยังมีเงื่อนไขของการมี ส่วนร่วมทางการเมืองที่น่าสนใจในอยู่ 3 ประการ ได้แก่ การมีอิสระของประชาชนในการเข้าร่วม การ วางแผนพัฒนาต่าง ๆ จะต้องไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มผู้นำและประชาชนมีความเต็มใจที่จะเข้ามี ส่วนร่วมในการปกครอง

ระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการได้มีการอธิบายถึงระดับการเข้ามีส่วนร่วมและมีการจัดระดับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองไว้หลายท่าน ดังนี้

มิลเบรธ (Milbrath, 1977 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชัญวงศ์, 2538) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของบุคคลเริ่มต้นจากระดับต่ำสุด คือ การไม่สนใจทางการเมือง และสนใจทาง การเมือง แบ่งเป็นระดับขึ้นจากต่ำสุดไปสูงสุด เป็น 14 ระดับดังนี้

1. การแสดงความสนใจ ติดต่อกิจกรรมทางการเมือง
2. การใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. การริเริ่มพูดคุยทางการเมือง

4. การชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน
5. การติดสติ๊กเกอร์เพื่อแสดงการสนับสนุน
6. การติดต่อกับนักการเมืองและผู้นำทางการเมือง
7. การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง
8. การร่วมประชุม หรือชุมนุมทางการเมือง
9. การร่วมรณรงค์ทางการเมือง
10. การเป็นสมาชิกสำคัญพรรคการเมือง
11. การร่วมประชุมแกนนำของพรรค
12. การร่วมระดมทุน
13. การเสนอตัวเป็นผู้แข่งขันทางการเมือง
14. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จากคุณลักษณะของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถจัดลำดับขั้นตอนของการเกี่ยวพันทางการเมือง ซึ่งพิจารณาจากคุณลักษณะการกระทำทางการเมืองจากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล จะเริ่มต้นลำดับขั้นต่ำสุด คือ ไม่สนใจทางการเมือง ไปสู่การสนใจทางการเมืองของบุคคลถึงลำดับขั้นต่ำสุด คือ ไม่สนใจทางการเมือง ไปสู่การสนใจทางการเมืองของบุคคลถึงระดับสูงสุด

1. การแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง การที่บุคคลจะแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมือง (Political stimulus)

จากสิ่งแวดล้อมพอสมควร จนกระทั่งเกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตนเอง บุคคลที่คาดหวังว่าจะสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอุทิศความพยายามเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางการเมืองของตน กิจกรรมเหล่านี้เป็นรากฐานเบื้องต้นจำเป็นในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย แต่บางคนอาจจะให้ความสนใจเพียงเล็กน้อย หรือไม่ให้ความสนใจเลย การที่บุคคลได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองมาก จะยิ่งทำให้บุคคลนั้นมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

2. การใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยทั่วไปประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องมีความรู้และตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยทั่วไปการใช้สิทธิเลือกตั้งประกอบด้วยเงื่อนไข ทั้ง 2 ประการ คือ ประการแรก การตัดสินใจว่าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่ประการที่สอง การตัดสินใจว่าจะเลือกพรรคใดหรือบุคคลใด ซึ่งเงื่อนไขทั้งสอง 2 ประการขึ้นอยู่กับ การระบวนการหล่อหลอมทางการเมืองของแต่ละบุคคล และปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

โดยทั่วไปบุคคลจะรู้ล่วงหน้าว่าจะมีการเลือกตั้งเมื่อใด ดังนั้น บุคคลจึงมีโอกาสเตรียมการตัดสินใจได้ล่วงหน้า

3. การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง โดยธรรมชาติของมนุษย์จะให้ความสนใจเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง บุคคลที่คิดว่าตนไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งจากระบบการเมืองก็ไม่สนใจการเมือง แม้กระทั่งการพูดคุยทางการเมือง แต่บุคคลที่รู้และเข้าใจว่าระบบการเมืองก็ไม่สนใจการเมือง แม้กระทั่งการพูดคุยทางการเมือง แต่แต่ละบุคคลที่รู้และเข้าใจว่าระบบการเมือง มีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร จะให้ความสนใจทางการเมืองมาก โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการเมือง ที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นระดับความสนใจเกี่ยวกับการริเริ่มพูดคุยทางการเมืองจึงแตกต่างกันไป บางคนไม่สนใจ บางคนสนใจมาก บางคนเป็นผู้รับฟัง บางคนเป็นผู้นำในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง และเป็นผู้ที่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองมากกว่าผู้ที่เป็นเพียงผู้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. การชักจูงให้ผู้อื่นเลือกผู้ที่ตนสนับสนุน การแสดงออกในการชักจูงให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลที่ตนสนับสนุน นับเป็นความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของผู้ที่สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะของการแสดงออกเช่นนี้มีลักษณะคล้ายกับการเป็น “หัวคะแนน” ของผู้แข่งขันทางการเมือง เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันทางการเมืองทั้งนี้เพราะได้แสดงความคิดเห็น และเชื่อว่าผู้ที่ตนสนับสนุนจะเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดี สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การติดกระดุม หรือสติ๊กเกอร์ เป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปรู้ว่าตนให้ความสนใจสนับสนุนพรรคการเมืองใด หรือคู่แข่งทางการเมืองใด ทั้งนี้เพราะการติดกระดุมที่เป็นสัญลักษณ์ของพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร ย่อมเป็นการประกาศตนในฐานะผู้สนับสนุนชัดเจน การกระทำเช่นนี้ จะมีผลโน้มน้าวให้ผู้ใกล้ชิดที่ยังไม่ได้ตัดสินใจให้เข้าสนับสนุนเช่นเดียวกับตนได้

6. การติดต่อกับนักการเมือง หรือผู้นำทางการเมือง การกระทำทางการเมือง โดยทั่วไปมีประชาชนเพียงน้อยที่ติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองโดยตรง การติดต่อกับผู้นำทางการเมืองอาจกระทำได้โดยการส่งจดหมาย โทรเลข โทรศัพท์ หรือการติดต่อพูดคุยโดยตรง อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจทางการเมืองมากขึ้นจนเปลี่ยนฐานะจากผู้สนใจให้การสนับสนุนเข้าสู่การต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง

7. การบริจาคเงิน เป็นการแสดงออกถึงการสนับสนุนทางการเมืองที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะในระบอบประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยเฉพาะการณรงค์และการแข่งขันเลือกตั้ง เป็นกระบวนการที่มีค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้น การที่บุคคลร่วมบริจาคเงินย่อมแสดงถึงความมุ่งมั่น ใน

การสนับสนุนอย่างจริงจัง และอาจนำไปสู่การพัฒนาเป็นผู้เข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองโดยตรงในฐานะสมาชิกที่สำคัญของพรรค

8. การร่วมประชุม หรือชุมนุมทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองที่มีความสำคัญยิ่งขึ้น เป็นการแสดงอย่างจริงจัง และอาจนำไปสู่การพัฒนาเป็นผู้เข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองโดยตรงในฐานะสมาชิกที่สำคัญของพรรค

9. การร่วมรณรงค์ทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ในการขยายความการสนับสนุนจากประชาชน การร่วมรณรงค์ทางการเมืองเป็นการแสดงออกซึ่งการมีภารกิจร่วมกันของผู้สนใจการเมืองและคู่แข่งทางการเมืองต้องการแสดงให้เห็นว่าตนเองมีส่วนร่วมในความสำเร็จของการต่อสู้ทางการเมือง การรณรงค์ทางการเมืองอาจจะกระทำได้หลายกรณี เช่น การพิมพ์จดหมาย การส่งจดหมาย การคิดโปสเตอร์ หรือการเคาะประตูบ้าน เพื่อชักจูงให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะให้การสนับสนุน เป็นต้น

10. การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจนว่าตนเองสังกัดพรรคใด เป็นการยอมรับภารกิจในฐานะสมาชิกพรรคที่จะต้องคอยช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของพรรค การขยายความศรัทธาให้แพร่หลายในหมู่ประชาชน ผลักดันเพื่อให้พรรค หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

11. การร่วมระดมทุนเป็นกิจกรรมสำคัญของสมาชิกระดับสูง บุคคลที่จะเข้าไปมีบทบาทในการร่วมประชุมแกนนำของพรรค หรือร่วมประชุมวางแผน กลยุทธ์ของพรรค โดยทั่วไปจะต้องผ่านการเป็นสมาชิกของพรรคที่มีบทบาทสำคัญของพรรค จนพรรคเกิดความไว้วางใจ และมีความเชื่อมั่นว่าจะช่วยส่งเสริมสร้างกิจกรรมของพรรคให้มีความเข้มแข็งสามารถที่จะเอาชนะคู่แข่งได้

12. การร่วมระดมทุน เป็นกิจกรรมสำคัญของสมาชิกระดับสูงที่จะอยู่ในฐานะที่จะระดมทุนให้แก่พรรค หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถแล้วยังต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย

13. การเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองที่สำคัญยิ่งทั้งนี้ เพราะการเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนพิจารณาให้ความไว้วางใจ จะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง สามารถสร้างความนิยมศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชนเชื่อมั่นได้ว่าจะเป็นผู้นำความสำเร็จและมีชีวิตดียิ่งขึ้นมาสู่ประชาชน

14. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองในระดับสูง เป็นผลจากได้รับชัยชนะจากการเสนอตัวเข้าแข่งขันทางการเมือง การแสดงบทบาทในฐานะที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะต้องมีผลกระทบต่อความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความสามารถในการพัฒนาประเทศทำ

ให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีและมีความสุขจะทำให้พรรคได้รับความไว้วางใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อไปให้ได้รับการเลือกตั้งครั้งต่อไป

ขัตติยา วรรณสูตร (2535) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 3 ระดับ จากระดับต่ำไปหาระดับสูง ดังนี้

1. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เรียงลำดับจากต่ำไปหาสูง คือ
  - 1.1 การไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
  - 1.2 การไปเลือกตั้งเฉย ๆ โดยไม่มีเหตุผล
  - 1.3 การไปเลือกตั้งโดยถูกชักจูง
  - 1.4 การไปเลือกตั้งโดยคิดว่าเป็นหน้าที่
  - 1.5 การไปเลือกตั้งโดยคิดว่าเสียงของตนคือพลังในการเปลี่ยนแปลงนโยบาย
2. การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เรียงลำดับจากต่ำไปหาสูง คือ
  - 2.1 เข้าร่วมในระดับสมาชิกทั่วไป โดยมีสิทธิลงคะแนนเห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วยในนโยบายกลุ่ม
  - 2.2 การได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการของกลุ่ม
  - 2.3 การได้รับเลือกตั้งเป็นประธาน หรือหัวหน้ากลุ่ม
3. การเข้ารับการเลือกตั้งเป็นตัวแทน เรียงลำดับจากต่ำไปหาสูง คือ
  - 3.1 ได้รับจากกลุ่มให้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งในนามกลุ่ม หรือพรรคได้
  - 3.2 ได้รับการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
  - 3.3 ได้รับการเลือกตั้ง และได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น กรรมการ เป็นต้น

แมคคอสกี (McClosky, 1986 อ้างถึงใน จุฑามาศ ประชुरทอง, 2547) ได้อธิบายถึงลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือตัวแปร 3 ประการ คือ

1. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (The social environment variables) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา และถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น
2. ตัวแปรทางจิตวิทยา (Psychological variables) หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นไปได้อยู่ที่ผลตอบแทนหรือรางวัล (Rewards) หรือเพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ เช่น ความต้องการมีอำนาจต้องการเกียรติยศ และศักดิ์ศรี ต้องการยกสถานภาพของตนให้สูงขึ้น และต้องการยอมรับจากสังคม ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น

3. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The political environment variables) คือ ระบบพรรคการเมือง ลักษณะการรณรงค์หาเสียง และประเด็นการหาเสียงหรือปัญหาการเมือง ระบบการเมืองถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ จะแสดงบทบาทที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก บทบาทที่แสดงออกในลักษณะของอารมณ์ความรู้สึก และจะมีความรู้สึกคัดค้านหรือต่อต้านคนที่อยู่ต่างพรรค โดยทั่วไปบุคคลยังมีความรู้สึกผูกพันกับพรรคการเมืองมาโอกาสที่จะทำให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ประการที่สอง พรรคการเมืองจะแสดงบทบาทเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่างของการรณรงค์หาเสียง ความพยายามของพรรคการเมืองต่าง ๆ ใน การชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตน

รัช (Rush, 1971, pp. 75-76 อ้างถึงใน จุฑามาศ ประยูรทอง, 2547) ได้จัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นระดับต่าง ๆ รวม 10 ระดับตามความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไล่ระดับจากสูงไปหาดังนี้

ระดับ 1 การเข้าร่วมในรูปของการดำรงตำแหน่งทางด้านการบริหารหรือการเมือง (Holding political or administrative office)

ระดับ 2 การเข้าร่วมโดยการเสาะแสวงหาตำแหน่งด้านบริหารหรือการเมือง

ระดับ 3 การเข้าร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกที่กระฉับกระเฉง (Active membership) ขององค์การทางการเมือง (Political organization)

ระดับ 4 การเข้าร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกเฉย ๆ (Passive membership) ขององค์การทางการเมือง

ระดับ 5 การเข้าร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกที่เข้มข้นขององค์การกึ่งการเมืองหรือองค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง (Passive membership within Quasi-political organization)

ระดับ 6 การเข้าร่วมของการเป็นสมาชิกเฉย ๆ ขององค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง (Passive membership within Quasi-political organization)

ระดับ 7 การเข้าร่วมในรูปของการชุมนุมในที่สาธารณะหรือชุมนุมเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหรือของ การเข้าร่วมเดินขบวนต่าง ๆ (Demonstration)

ระดับ 8 การเข้าร่วมในรูปของการอภิปรายถกเถียงข้อปัญหาทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ (Informal political discussion)

ระดับ 9 การเข้าร่วมในรูปแบบของการให้ความสนใจทั่ว ๆ ไปต่อเรื่องราวทางการเมือง

ระดับ 10 การเข้าร่วมในรูปของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting)

คารินทร์ แก้วมุล (2548) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกระทำ
ได้ใน 2 ระดับของการปกครอง คือ

1. การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองระดับชาติ ซึ่งกระทำโดยผ่านการให้สิทธิ
เลือกตั้งผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองการช่วยพรรคการเมือง
รณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรการสนับสนุนรับการเลือกตั้งเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ ติดตามการทำงาน
ของรัฐบาล โดยการเขียนพิมพ์ โฆษณา การประชุมชุมนุมเดินประท้วงคัดค้านเรียกร้องหรือสนับสนุน
ต่อนโยบายของรัฐบาล

2. การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นซึ่งกระทำผ่านการให้สิทธิเลือกตั้ง
หรือเป็นผู้บริหารระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหาร
ส่วนตำบล (อบต.) การช่วยรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นการประชุมประท้วงคัดค้าน
เรียกร้องหรือสนับสนุนต่อ นโยบายการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป ระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ลักษณะกิจกรรม
ทางการเมือง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมของผู้สนใจทางการเมือง กิจกรรมปรับเปลี่ยนทางการเมืองและ
กิจกรรมการต่อสู้ทางการเมือง และยังมี การแบ่งลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองเป็น 14
ระดับด้วยกัน คือ การแสดงความสนใจทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง การเริ่มประเด็นพูดคุย
ทางการเมือง การชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน การคิดกระดุมหรือสติ๊กเกอร์ การเมืองการ
ร่วมรณรงค์ทางการเมือง การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง การร่วมประชุมแกนนำของ
พรรคการเมืองร่วมระดมทุน และดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ชัยวัฒน์ รัฐขจร (2522, หน้า 33) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องมีลักษณะ
7 ประการ ดังนี้

1. การกระทำนั้นต้องหวังผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาลหรือ
ต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ฉะนั้นผลที่หวังจึงอยู่ที่การ
เลือกนโยบาย หรือเลือกตัวบุคคล หรือเลือกทั้งนโยบายและตัวบุคคล

2. ผลที่หวังจากการกระทำทั้งในเรื่องนโยบายหรือตัวบุคคลนี้จะเป็นเรื่องการเมืองระดับ
ท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้

3. การกระทำใด ๆ ก็ตาม เกิดขึ้นโดยความสมัครใจและถือว่าความสมัครใจนี้ เป็น
เงื่อนไขที่สำคัญนั้นคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีใช้การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับ

4. การกระทำที่เกิดขึ้นนั้นไม่เน้นผลลัพธ์ว่าต้องประสบความสำเร็จเสมอไป

5. การกระทำจะจัดองค์กรขึ้นอย่างเป็นระบบหรือไม่เป็นระบบก็ได้

6. การกระทำได้กล่าวนี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ได้

7. การกระทำนี้ใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องก็ได้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผ่านมามักเป็นแบบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน คือ การเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตน (Representative democracy) และต่อมาเริ่มมีความนิยมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) ซึ่งมีลักษณะสำคัญตรงที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการให้ความคิดเห็นกันต่าง ๆ นานา และมีแนวโน้มว่าการจะตัดสินใจใด ๆ มักมีลักษณะฉันทานุมัติที่คนเกือบทั้งหมดเห็นพ้องต้องกันมากกว่าการลงคะแนนเสียงชี้ขาด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ได้มีนักวิชาการชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายทรรศนะด้วยกัน ดังนี้

อนุภาพ ธีรลาภ (2528, หน้า 25-26 อ้างถึงใน ธรรมวย เชาว์นเสฏฐกุล, 2543, หน้า 39)

ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

1. ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า
2. ความต้องการเป็นกลุ่มพวก
3. ความเชื่อถือในตัวผู้นำ
4. ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นักสังคมศาสตร์ได้สร้างทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรม เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่จากสภาพความเป็นจริงการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนและขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่างโดยที่น้ำหนักหรือความสำคัญของปัจจัยแต่ละชนิดก็มากน้อยต่างกัน ซึ่งในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมทางการเมืองนั้น แมคคอสกี (Macclusky, 1968 อ้างถึงใน ธรรมวย เชาว์นเสฏฐกุล, 2543) ได้ใช้ปัจจัยในการอธิบาย 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (The social environment)

สิ่งแวดล้อมทางสังคมก็มีอาทิ เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ระยะเวลาที่อาศัยถิ่นที่อยู่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม (Social mobility) จากผลการศึกษาวิจัยในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ พบว่า สิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่บ้าง กล่าวโดยทั่วไป บุคคลที่อยู่ในต่อไปนี้มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่า คือผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงผู้มีอาชีพที่ดี และมีรายได้สูงผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนหรืออายุ 35-55 ปี เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาผู้ที่อยู่ในเขตเมือง ผู้ที่เป็นสมาชิกของสมาคมด้วยความสมัครใจ เพศชายเทียบกับเพศหญิงผู้ที่แต่งงานเมื่อเทียบกับคนโสดอย่างไรก็ดี

ความสัมพันธ์ระหว่างเข้าร่วมทางการเมือง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปของการเลือกตั้ง) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรหรือสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วในระดับต่ำและไม่คงที่ เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ภายใต้ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และการเมืองเช่นไร ในสหรัฐอเมริกา ระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์สูง ในขณะที่ประเทศนอร์เวย์อยู่ในระดับต่ำมากในสหรัฐอเมริกาผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมักจะเข้าร่วมทางการเมือง ในรูปการเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท สำหรับในประเทศไทยผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุดของประเทศ การเข้าร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท กล่าวคือ จากผลการเลือกตั้งในประเทศไทยเมื่อ 22 เมษายน 2522 ปรากฏว่าผู้ไปใช้สิทธิในเขตกรุงเทพมหานครมีเพียงร้อยละ 19.45 เท่านั้น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีเปอร์เซ็นต์ผู้ไปใช้สิทธิต่ำที่สุด

2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological variables)

เมื่อพิจารณากันในแง่ ของจิตวิทยาแล้ว การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะยังคงมีอยู่ได้ก็ขึ้นอยู่กับว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะยังมีอยู่ได้ก็ขึ้นอยู่กับว่า การเข้าร่วมทางการเมืองนั้นในผลประโยชน์ หรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมอย่างไรบ้างนักวิชาการทั้งหลายมักให้เหตุผลว่าการที่บุคคลเข้าร่วมทางการเมืองนั้น ก็เพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ อาทิ เช่น ต้องการมีอำนาจต้องการแข่งขันต้องการความสำเร็จ ต้องการไปสัมพันธ์กับผู้อื่นต้องการเงินทอง ศักดิ์ศรีต้องการสถานภาพที่สูงขึ้น ต้องการยอมรับจากสังคมเหล่านี้เป็นต้น กล่าวโดยสรุป การที่บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ก็เพราะบุคคลมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง

สิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมืองซึ่งมักจะถูกนำมากล่าวอ้างอยู่เสมอ เช่น ในกรณีของประเทศอเมริกามักจะพูดกันเสมอ ๆ ว่าการที่บุคคลบางพวกบางกลุ่มไม่เข้าร่วมทางการเมืองก็เพราะว่าระบบการเมืองของอเมริกามีลักษณะสลับซับซ้อนมากเกินไปจำนวนตำแหน่งที่ต้องเลือกมีมากตำแหน่งเกินไปแม้แต่ตัวบัตรเลือกตั้งเองก็มีความยาวเกินพอดีไปเหล่านี้ เป็นต้น ผลการวิจัยบางอย่างได้ระบุว่าผู้รับสมัครเลือกตั้งสังกัดพรรคใดนั้น มีผลเสียต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนอยู่ไม่น้อยเหมือนกันคือ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไปใช้สิทธิน้อยลงการไปใช้สิทธิ จะมีเฉพาะพวกที่มีความรู้ ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนอุปสรรคอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้ง อาทิ เช่น วิธีการลงทะเบียนเพื่อการเลือกตั้งยุ่งยาก การแสดงหลักฐานการเดินทางไปหน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น ปัจจัยเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองบางอย่าง

(Situational factors) ก็อาจส่งผลกระทบไปสู่การเข้าร่วมทางการเมือง เช่นกัน เหตุการณ์บางอย่างส่งเสริมเข้าร่วมให้สูงขึ้น แต่เหตุการณ์บางอย่างทำให้การเข้าร่วมทางการเมืองลดน้อยลง เช่น กรณี การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ของประเทศไทยที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทการเมืองยิ่งขึ้น หรือการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 โดย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถูกปิดกั้นมาก กล่าวคือ ไม่มี การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี ก็ถูกยกเลิก และมองเห็นว่า ชาวนา และกรรมกรที่มีความสำคัญทางการเมืองสูง ๆ จะเป็นบุคคลที่เข้าช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ดังนั้นการยับยั้งจึงบังเกิดขึ้น โดยการปิดกั้นทางการเมือง (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2528, หน้า 931-932)

มิลเบรธ และ โกล (Milbrath & Goel, 1977 อ้างถึงใน รังสิมันต์ บุญบรรณานนท์, 2537) เสนอปัจจัยที่ทำให้บุคคลจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์ เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1. ความต้องการที่จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น
2. ความต้องการที่อยากจะรู้จักกับบุคคลสำคัญ
3. ความต้องการที่ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชาติ ต่อสังคม หรือกลุ่มของตน
4. ความต้องการให้มาซึ่งอำนาจ
5. ความต้องการได้มาซึ่งอิทธิพล
6. ความต้องการมีเกียรติและศักดิ์ศรี
7. ความต้องการที่จะตอบสนองสภาวะทางจิต
8. ความต้องการรายได้ที่สูงขึ้น

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2538) ได้สรุปรวบรวมบทบาทของปัจเจกชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากผลการวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในฐานะปัจเจกได้ดังนี้

1. ปัจจัยความสนใจหรือความผูกพัน กับการเลือกตั้งหรือการเมืองความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. ปัจจัยการประกาศตัวสังกัดพรรคการเมือง โดยผู้ที่ประกาศตัวว่าสังกัดพรรคการเมืองจะมีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงกว่าผู้ที่มิได้ประกาศตัว
3. ปัจจัยอายุ คือ ผู้ที่มีอายุมากหรืออาวุโสมีแนวโน้มจะเข้าสังกัดพรรคการเมืองมากกว่าผู้สูงอายุหรือคนหนุ่มสาว

4. ปัจจัยความนิยมตัวบุคคลในการแข่งขันทางการเมือง ถ้าบุคคลใดมีความนิยมตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งในการแข่งขันการเมืองย่อมต้องการที่จะให้ผู้ที่ตนพอใจได้รับเลือกตั้งดังนั้นจึงมีความแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีได้นิยมในตัวบุคคลใดเป็นพิเศษ

5. ปัจจัยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมและการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความผูกพันทางการเมือง

6. ปัจจัยเพศ โดยเพศชายจะมีจิตใจเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ทางการเมืองกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่ทำให้เพศชายเป็นเพศที่เป็นเพศที่เป็นผู้นำทุก ๆ ด้านส่วนเพศหญิงถูกอบรมขัดเกลาให้เป็นผู้ตาม

นอกจากนี้ ค่านิยมของคนไทยในสังคม ก็มีความสำคัญต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันด้วย ซึ่งอาจมีผลมาจากบทบาทของสื่อมวลชนที่กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกร่วมด้วย

สิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political environment) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งพิจารณาได้จาก

1. สถาบันทางการเมืองที่มีความชอบธรรม ถือว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการปกครอง คือ จะต้องมีการจัดระเบียบปฏิบัติ การกระทำการตัดสินใจในนโยบาย ประชาชนเจ้าหน้าที่ และผู้นำรัฐบาลให้การยอมรับ ซึ่งสถาบันทางการเมืองจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ นับว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

2. การพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วยความมั่งคั่ง การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชนบทให้เป็นเมืองและการพัฒนาเปลี่ยนแปลงระดับการศึกษาของประชาชน

3. สภาพการเลือกตั้ง ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางการเมือง เช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง อายุ การศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการจำกัดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและยังรวมถึงการบริการงานเลือกตั้งจะดึงดูดใจให้ประชาชนมาเลือกตั้งหรือไม่ การกำหนด หน่วยเลือกตั้ง ว่าอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนหรือไม่ การประชาสัมพันธ์ชี้ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการเลือกตั้ง

4. อิทธิพลของวัฒนธรรมประชาชนได้รับการถ่ายทอดแบบผ่านทางวัฒนธรรมเป็นเวลานานเกี่ยวกับการปฏิบัติ คุณค่าความเชื่อได้หล่อหลอมบุคคล ในชาติให้มีพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมือง

5. อิทธิพลกลุ่ม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของคนในสังคมเนื่องจากต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม ซึ่งมีการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่คล้ายกันให้สมาชิกภายในกลุ่ม

6. อิทธิพลของสื่อมวลชน มีบทบาทในการถ่ายทอดข่าวสารความเคลื่อนไหว และ ค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมืองช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปรับวิถีชีวิตแก่ประชาชนค่านิยม เพื่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ถือเป็นตัวสำคัญในการให้ความรู้ ความคิดประสบการณ์ ค่านิยม ข้อเท็จจริง ทักษะคิด แบบแผนในการดำเนินชีวิตแก่ประชาชน

อัลมอนด์ และเวอร์บา (Almond & Verba, 1978 อ้างถึงใน จุฑามาศ ประยูรทอง, 2547) กล่าวถึง ปัจจัยของการศึกษากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังนี้

1. บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นก็ยิ่งตระหนักในผลกระทบที่รัฐบาลมีต่อปัจเจกบุคคล มากกว่าที่ได้รับการศึกษาน้อย
2. บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นมักจะเห็น ได้ว่าเป็นผู้สนใจข่าวสารทางการเมืองให้ ความสนใจในการรณรงค์หาเสียงมากกว่าบุคคลที่ได้รับการศึกษาระดับต่ำกว่า
3. บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นจะมีการรับข่าวสารการเมืองมากขึ้น
4. บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นจะมีความคิดเห็นในเรื่องการเมืองกว้างขวางมากขึ้น
5. บุคคลที่มีการศึกษาสูงขึ้นไปมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในการถกเถียง หรือแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากขึ้น
6. บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น จะสะดวกใจที่จะพูดคุยกับบุคคลอื่นถึงปัจจัยบ้านเมือง ในขณะที่บุคคลที่บุคคลที่ได้อ่านศึกษาน้อยจะพยายามหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นในเรื่อง การเมือง
7. บุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงจะพิจารณาตนเองในฐานะที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อ รัฐบาลได้
8. บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มที่จะเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นของ องค์กร
9. บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงจะมีความมั่นใจในการเข้าสังคม และเชื่อว่าบุคคลอื่นเป็นผู้ มีคุณค่า และประโยชน์

จากความสัมพันธ์ของการศึกษากับการมีส่วนร่วมทางการเมือง Almond and Verba จะ เห็นได้ว่า ระดับว่าการศึกษาเป็นปัจจัยศึกษาที่จะจูงใจให้บุคคลมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นและ เป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง สิ่งเร้าทาง การเมือง ซึ่งประกอบด้วย การได้รับข่าวสารสื่อต่าง ๆ และการพูดคุย ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ทักษะคิด ความเชื่อ และบุคลิกภาพที่ทำให้ได้มาซึ่งอำนาจเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ ส่วนร่วม และส่วนตนเอาไว้จากการมีส่วนร่วมทางการเมือง สิ่งแวดล้อมทางการเมือง ประกอบด้วย

สิทธิในการเลือกตั้ง และปัจจัยตำแหน่งทางสังคมประกอบด้วย ระดับการศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ รายได้ อายุ อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย ฐานะอื่น ๆ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการศึกษาปัจจัยด้าน ตำแหน่งทางสังคม มีความเหมาะสมกับการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพื่อนำมาใช้กำหนดเป็น ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ

เจษฎา พงศธรบริรักษ์ (2543, หน้า 7) ให้ความหมายว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของคน อาจจะถูกคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน เช่น ชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วยไม่เห็นด้วย และความเชื่อเป็นสิ่งที่เกิดจากการประเมินค่าทางจิตใจจากความรู้หรือประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับว่าเป็นสิ่งสำคัญ จะก่อให้เกิดความรู้สึกยอมรับหรือไม่ยอมรับ ทัศนคติเป็นผลเนื่องมาจากการเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม เพื่อนฝูง การเรียนรู้ และการสั่งสอนอบรมจากโรงเรียน สถาบันการศึกษาและกระบวนการทางสังคม ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 3) ให้ความหมายว่า ทัศนคติหมายถึงความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิริยาเฉพาะอย่างต่อสภาพการณ์ภายนอก

จากความหมายของทัศนคติที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความคิดหรือความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม หรือจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ และมีการแสดงพฤติกรรมออกมาคือความรู้สึกนึกคิด เช่น เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ชอบหรือไม่ชอบ แน่ใจหรือไม่แน่ใจ ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของแต่ละบุคคล อาจจะถูกคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น

ลักษณะของทัศนคติ

นักวิชาการให้ความหมายของทัศนคติแตกต่างกันไป แต่มีหลักที่ยอมรับกันว่าทัศนคติมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (ทิตยา สุวรรณชฎ, 2527, หน้า 79 - 80)

1. ทัศนคติ เป็นสภาวะก่อนที่จะมีพฤติกรรมได้ตอบ (Persistent to respond) ต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะ หรือจะเรียกว่าเป็นสภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมจริง
2. ทัศนคติ จะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา (Persistent over time) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3. ทัศนคติ เป็นตัวแปรแฝงที่จะนำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับความรู้สึก

นึกคิด ไม่ว่าจะป็นรูปของการแสดงออกโดยวาจา หรือการแสดงความรู้สึกตลอดจนการที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4. ทักษะ มีคุณสมบัติของแรงจูงใจในอันที่จะทำให้บุคคลประเมินและเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความต่อไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

องค์ประกอบของทักษะ

องค์ประกอบของทักษะโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 ประการคือ (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคนอื่น ๆ, 2527, หน้า 83)

1. องค์ประกอบด้านการรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component) เป็นองค์ประกอบด้านการรู้เป็นความเข้าใจ รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เรามีทัศนคติต่อว่าดีมีประโยชน์ หรือเลวมีโทษ และเป็นองค์ประกอบแรกของการมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ถ้าเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เลยเราจะมีทัศนคติต่อสิ่งนั้น ไม่ได้ ซึ่งความรู้หรือความเชื่อนี้ อาจถูกหรือผิดก็ได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective component) เป็นการแสดงความรู้สึก หรืออารมณ์ต่อสิ่งเร้าที่เรามีทัศนคติ ตามความเชื่อ ประสบการณ์ หรืออารมณ์อื่น ๆ ที่มาผลักดันโดยบุคคลไม่รู้ตัว

3. องค์ประกอบด้านความพร้อมจะแสดงออก (Behavioral component) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของทัศนคติ เป็นความพร้อมที่จะแสดงออกต่อสิ่งที่ตนมีทัศนคติ อันเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และด้านความรู้สึก กล่าวคือ ถ้าบุคคลหนึ่งมีทัศนคติทางด้านความรู้และความรู้สึกอย่างไร ก็จะแสดงพฤติกรรมอย่างนั้นด้วย

การเกิดทัศนคติ

เกิดจาก เหตุปัจจัย 2 ประการคือ

1. ประสบการณ์ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์จากการได้พบ ได้เห็น ได้ยินหรือได้อ่านเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ แต่ไม่ได้เห็น และไม่ได้ทดลองจริงด้วยตัวเอง ก็ถือเป็นประสบการณ์ทางอ้อม (Indirect experience) เนื่องจากทัศนคติเกิดจากการรับทราบ ดังนั้นบุคคลไม่อาจเกิดทัศนคติต่อสิ่งที่เขาไม่ได้มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เลย

2. ค่านิยมและการตัดสินใจ ค่านิยม การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือจะมีความรู้สึกว่สิ่งนั้นถูกหรือผิด ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยมและมาตรฐานของกลุ่มที่บุคคลใช้ชีวิตอยู่นอกจากนี้แหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญมี 4 ประการ คือ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526, หน้า 91 - 93)

2.1 ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific experience) วิธีการหนึ่งที่เราเรียนรู้ทัศนคติ คือ จากการมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคตินั้น ตัวอย่างเช่น ถ้าเรามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อกับบุคคลหนึ่งเราจะมีความรู้สึกชอบบุคคลนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้ามีประสบการณ์ที่ไม่ดี เช่น ได้รับการลงโทษจะโดยทางร่างกายหรือจิตใจก็ตาม หรือเกิดภาวะคับข้องใจ (Frustration) อยู่บ่อย ๆ จากการได้พบปะหรือติดต่อกับบุคคลนั้นเราก็มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ชอบบุคคลนั้นได้ บางครั้งถึงแม้ว่าจะมีประสบการณ์ (ที่ดีหรือไม่ดี) เพียงครั้งเดียว ก็อาจจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลได้และอาจจะเป็นไปในการทำงานองรุนแรงได้อย่างที่เกิดขึ้น

2.2 การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication from others) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคล เกิดขึ้นจากผลของการได้ติดต่อกับข่าวสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัว ตัวอย่างเช่น เด็กจะได้รับการสอนหรือบอกจากผู้ปกครองเสมอว่า “การขโมยสิ่งของของคนอื่นไม่ดี” “เวลารับประทานอาหารไม่ควรจะดูทีวี” “แพทย์เป็นบุคคลสำคัญ” “ชาวผิวดำเป็นพวกที่เห็นแก่ตัว” ฯลฯ

2.3 สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) ทัศนคติบางอย่างของเราถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบคนอื่น ขบวนการเกิดทัศนคติโดยวิธีนี้เกิดขึ้นได้โดยขั้นแรกจากเหตุการณ์บางอย่าง บุคคลจะมองเห็นว่า บุคคลอื่นมีการปฏิบัติอย่างไร ขั้นต่อไปบุคคลนั้นจะแบ่งความหมายของการปฏิบัตินั้น ในรูปของความเชื่อทัศนคติ ซึ่งมาจากการปฏิบัติของเขาถ้าบุคคลนั้นให้ความเคารพนับถือยกย่องบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นอยู่แล้ว บุคคลนั้นจะยอมรับความรู้สึก ความเชื่อที่เขาคิดว่าบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้น ๆ

2.4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional factors) ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาหน่วยงานต่าง ๆ ฯลฯ สถาบันเหล่านี้จะเป็นทั้งแหล่งที่มา และสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างได้จากที่กล่าวมาแล้ว พอที่จะสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นความคิด ความเชื่อหรือความรู้สึก อันเกิดจากสิ่งเร้าที่มาในรูปของประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้วผ่านออกไปสู่พฤติกรรม การแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผล ซึ่งเป็นปฏิกริยาตอบสนองความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบมเลียงดู ถึงแวดล้อมเพื่อน การอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนสถาบันการศึกษา และกระบวนการทางสังคม

การเปลี่ยนทัศนคติ

บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้นทัศนคติจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับเพิ่มขึ้น ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ คือ

(พีชนี วรกวิน, 2521, หน้า 85 - 86)

1. การใส่ใจ (Attention) เป็นความสนใจในการรับฟัง ถ้าบุคคลไม่ให้ความสนใจที่จะฟังแล้ว ขบวนการต่อไปจะไม่เกิดขึ้นและจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สาเหตุที่ทำให้คนสนใจได้แก่ ผู้สื่อความและเนื้อหาของสารนั้น

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความเข้าใจในความหมายของสารนั้น ความยากหรือง่ายเกินไป จะทำให้ผู้ฟังไม่สนใจและไม่เข้าใจ

3. การยอมรับ (Acceptance) เป็นผลมาจากข้อ 1 และข้อ 2 หากบุคคลตั้งใจฟังและเข้าใจแจ่มแจ้ง จะเกิดการยอมรับ แต่หากไม่สนใจและไม่มีความเข้าใจก็จะไม่เกิดการยอมรับ

4. การเก็บเอาไว้ (Retention) เป็นความคงทนอาจจะเก็บไว้ระยะหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไปอาจเปลี่ยนไปหรืออาจจะยังคงอยู่ ถ้าตัวผู้สื่อมีความน่าเชื่อถือมาก การเก็บไว้ก็จะคงทนอยู่ได้นาน

5. การกระทำ (Action) บุคคลเมื่อเปลี่ยนทัศนคติก็จะเปลี่ยนด้านการกระทำด้วย ซึ่งมีผลต่อส่วนรวมและสังคม ถ้าเราเปลี่ยนความเชื่อแล้วแต่ไม่ได้ลงมือกระทำก็จะไม่มีผลกระทบกระเทือนกับใคร การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของแต่ละบุคคลอาจทำให้มีผลกระทบต่อดังคน เศรษฐกิจ และการเมืองได้ เหตุการณ์บางอย่างจำเป็นต้องวัดทัศนคติของแต่ละบุคคลเพื่อนำผลไปสู่เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น จึงจำเป็นต้องมีการวัดทัศนคติ

การวัดทัศนคติ

การวัดทัศนคติ เป็นภาวะโน้มเอียงของการแสดงออก ไม่ใช่เป็นการกระทำแต่เป็นความรู้สึก ซึ่งมีลักษณะอัตนัย (Subjective) บุคคลอาจไม่ให้ข้อเท็จจริงด้วยความจริงใจเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว และการแสดงออกต่อสิ่งใดนั้นไม่ว่าเป็นรูปวาจาหรือการเขียนก็ตาม บุคคลมักจะไตร่ตรองถึงความเหมาะสมตามสภาพการณ์ทางสังคม ค่านิยม การยอมรับ การไม่ยอมรับและการเห็นชอบหรือไม่ชอบของคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้นจึงยังไม่มีผู้ใดค้นพบวิธีการที่จะวัดทัศนคติหรือทำที่ความรู้สึกของบุคคลโดยตรง อันจะเป็นกรณีที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้อย่างชัดเจน การวัดทัศนคติจึงเป็นเพียงการบันทึกจากคำพูดและพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างคำพูดของบุคคลนั้นกับสิ่งหรือค่านิยมของเขาคำพูดที่ผู้ทำการวัดสามารถมองเห็นและเป็นเพียงการคาดประมาณ (Estimate) ทัศนคติของบุคคลเท่านั้น การวัดทัศนคติสามารถวัดได้หลายแบบแต่นิยมใช้กันแพร่หลายได้แก่ แบบมาตรวัดแบบลิเกิร์ต และมาตรวัดแบบเทอร์สโตน ที่สามารถนำมาทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ได้ การวัดทัศนคติอาจทำได้หลายแบบ ดังนี้

(สุทธนู ศรีไสย์ และสุพจน์ บุญวิเศษ, 2547, หน้า 9 - 10)

1. เทคนิคการปรับลด Scaling technique เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้วัดทัศนคติ มีอยู่ 2 แบบคือ

1.1 วิธีของ ลิเกิร์ต (Likert technique) เป็นวิธีที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุดแบบหนึ่ง ที่ออกแบบและสร้างโดย เรนนิส ลิเกิร์ต (Rensis tikert, 1932 อ้างถึงใน อานาจ โพนุชิต, 2539) เป็นมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated rating scales) ประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ ที่แต่ละประโยคของผู้ถูกทดสอบแสดงความรู้สึกออกมา แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การใช้มาตรวัดทัศนคติแบบลิเกิร์ตนี้ สามารถใช้กับจำนวนข้อได้มาก สามารถที่จะครอบคลุมเนื้อหาที่น่าสนใจได้อย่างกว้างขวาง ถ้านำมาเปรียบเทียบกับวิธีวัดทัศนคติแบบอื่น ๆ

1.2 วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone technique) วิธีนี้จะประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ ประมาณ 10-20 ประโยคหรือมากกว่านั้น ที่ผู้ถูกทดสอบจะต้องแสดงระดับความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดค่าเอาไว้คือกำหนดเป็น Scale value ซึ่งเริ่มต้นจาก 0.0 ถึง 11.0 คือ ประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุดเรื่อยไปจนถึงความรู้สึกเป็นกลาง ๆ (Neutral statement) ซึ่งอยู่ในระดับ 5.5 จนกระทั่งถึง 11.0 ซึ่งเป็นค่าสูงสุดที่เป็นประโยคพึงพอใจมากที่สุด

2. เทคนิคการหยั่งเสียง Polling technique เป็นการหยั่งเสียงประชาชน ความหาชนมีความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง ส่วนมากจะนำมาใช้กับการเลือกตั้งของพรรคการเมืองหรือที่ทำอะไรเกี่ยวกับประชาชนผลของการหยั่งเสียง จะขึ้นอยู่กับวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆว่าจะออกมาในลักษณะใด

3. เทคนิคการใช้แบบสอบถาม Questionnaire เป็นการใช้แบบสอบถามประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดีหรือไม่ดี แบ่งการสอบถามออกเป็น 2 แบบคือ ก. Fixed-altemative questions เป็นคำถามที่ถามเฉพาะเจาะจงลงไปแล้วให้ตอบตามเรื่องที่ถามเท่านั้น และ ข. Open-ended questions เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม แล้วนำความคิดเห็นหรือความรู้สึกของคนส่วนมากมาจัดกลุ่มว่าเขาเหล่านั้นมีความรู้สึกอย่างไร หรือมีทัศนคติเช่นไร

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง
ความหมายของการรับรู้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2532, หน้า 169) ให้ความหมายของคำว่า การรับรู้หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากระทบกับประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของคนและการแปลความหมายขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตและสภาพจิตใจในปัจจุบัน

รัชนี นพเกตุ (2539, หน้า 1) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการประมวลและตีความข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราที่ได้จากความรู้สึก

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2540, หน้า 110) กล่าวว่า การรับรู้หมายถึง การรู้ รู้จักสิ่งต่าง ๆ สภาพต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้ามาทำปฏิกิริยากับตัวเราเป็นการแปลอาการสัมผัสให้มีความหมายขึ้นเกิดเป็นความรู้ที่เฉพาะตัวสำหรับบุคคลนั้น ๆ

ดังนั้น สรุปได้ว่า การรับรู้หมายถึง กระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยอวัยวะสัมผัส

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสาร

พิชา รุจินาม (2544, หน้า 14 - 18) ได้สรุปเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารไว้ดังนี้

ผู้รับข่าวสาร อาจหมายถึงบุคคลเพียงคนเดียว เช่น การคุยระหว่าง 2 คน หรืออาจหมายถึงกลุ่มบุคคลก็ได้ในการติดต่อสื่อสารนั้น บุคคลที่เป็นผู้รับสารอาจเปลี่ยนเป็นผู้ส่งสารในเวลาอื่นได้ เช่น ในการพูดคุยกันผู้รับสารอาจกลายเป็นผู้ส่งสาร

ผู้รับสาร มีความสำคัญต่อการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการติดต่อสื่อสาร และผู้รับสารมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบอื่นของการสื่อสารอีกด้วย นอกจากนี้ควรพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยของผู้รับสาร หรือ คุณลักษณะของผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้รับการติดต่อสื่อสารโดยตรง

การส่งข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอันเกี่ยวข้องกับผู้รับสารหลายประการด้วยกันคือ

1. ความต้องการของผู้รับสาร โดยทั่วไปแล้วในการรับข่าวสารของแต่ละบุคคลนั้นจะเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ประกอบด้วย

- 1.1 ต้องการข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับตน
- 1.2 ต้องการข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของตน
- 1.3 ต้องการประสบการณ์ใหม่
- 1.4 ต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการรับสาร

2. ความแตกต่างของผู้รับสาร ผู้รับสาร แต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ วัย เพศ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม

3. ความตั้งใจ และประสบการณ์เดิม ในขณะที่มีความต้องการจะช่วยให้บุคคลรับรู้ข่าวสารได้ดีกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า เราเห็นในสิ่งที่อยากเห็น และได้ยินในสิ่งที่ต้องการ ได้ยิน ดังนั้นความตั้งใจและประสบการณ์เดิมของผู้รับสารจึงมีความสำคัญต่อผู้รับสารเช่นกัน

2. ความคาดหวังและความพึงพอใจ ความคาดหวัง เป็นความรู้สึกที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของคนในการที่จะดีความต่อสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ ส่วน

ความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสาร คือ ความพึงพอใจในข่าวสารที่ได้รับ เพราะข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับนั้น ผู้รับสารสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ และการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ ดังนั้น ผู้ให้ข่าวสารและบริการจึงควรศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวของบุคคล เพื่อจะได้ให้ข่าวสารและได้บริการอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้น การสร้างความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารให้เกิดขึ้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงความพึงพอใจเรื่องของข่าวสารที่ได้รับ ความเพียงพอของข่าวสารและช่องทางของการติดต่อสื่อสารแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยผู้รับสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคลด้วย ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของบุคคลเป็นธรรมชาติของมนุษย์อย่างหนึ่ง

การจัดหมวดหมู่และแบบแผนของการรับรู้

นักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt psychology) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรับรู้และพบว่ามนุษย์มีแนวโน้มในการจัดสิ่งรับรู้เป็นหมวดหมู่โดยอาศัยหลักการ (จาเนียร์ ช่วงโชติ และคณะ , 2515 หน้า 106 - 110) ดังนี้

1. หลักความใกล้ชิดกัน (Proximity) มนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่มีความใกล้ชิดกันเป็นเรื่องเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เคยเห็นไฟมีสีแดงและรู้ว่าไฟนั้นมีความร้อนเมื่อไปเห็นภาพที่มีสีแดงเป็นส่วนใหญ่ก็จะมีความรู้สึกว่าเป็นบรรยากาศที่ร้อน เป็นต้น

2. หลักความคล้ายคลึงกัน (Similarity) มนุษย์มักมีแนวโน้มรับรู้สิ่งที่คล้ายคลึงกันเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เราเคยฟังเพลงทำนองจีนจนจำได้ เมื่อได้ฟังเพลงทำนองจีนเพลงอื่นก็สามารถทราบได้ว่าเพลงนั้นเป็นเพลงจีนด้วยเช่นกัน

3. หลักความต่อเนื่อง (Continuity) มนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้ว่าสิ่งซึ่งมีความต่อเนื่องกันนั้นจะเป็นเรื่องเดียวกัน

4. หลักการประสานสนิท (Closure) สิ่งซึ่งใกล้จะสมบูรณ์หรือสิ่งที่ขาดความสมบูรณ์เพียงเล็กน้อยจะทำให้ผู้รับรู้ว่าเป็นสิ่งเดียวกันได้

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ มีดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้รับรู้ มีผลทำให้การรับรู้ของคนเราแตกต่างกัน ไปที่สำคัญได้แก่ ความต้องการ หรือแรงขับ (Need or drive) ทักษะคติ (Attitude) บุคลิกภาพ (Personality) และการปรับตัวส่วนบุคคล (Personal adjustment)

2. ความใส่ใจและการรับรู้ (Attention and perception) ปกติเราจะไม่รับรู้หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งหมด จุรวมของการรับรู้ต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง คือ ความใส่ใจหรือความตั้งใจ ซึ่งเราจะเลือกเฟ้นเฉพาะที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของเรา

3. การเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ (Preparatory set) เมื่อบุคคลอยู่ในสภาพการเตรียมพร้อมจะช่วยให้บุคคลสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และเตรียมพร้อมในการเตรียมตัวเองอย่างเต็มที่ ต่อการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในสถานการณ์นั้น ๆ

4. ความต้องการและแรงจูงใจ (Need and motivation factor) คนเรามักจะเลือกให้ความสนใจต่อสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ หรือความต้องการของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่รับไม่ได้รับการตอบสนอง

5. ความต้องการและคุณค่า (Need and value) สิ่งที่เรารับรู้ได้อาจถูกกำหนดขึ้นมาจากความต้องการและคุณค่าส่วนตัวเพื่อตีความหมายของสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะรับรู้

6. บุคลิกภาพของบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ลักษณะของบุคลิกภาพที่ไม่เหมือนกันย่อมรับรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางสังคม และการรับรู้สิ่งเร้าที่ปรากฏไม่ชัดเจนแตกต่างกันเสมอ

7. ประสบการณ์เดิม (Early experience) ประสบการณ์เดิมหรือพื้นฐานความรู้เดิมในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ย่อมมีผลต่อการตีความของสิ่งที่เรารับรู้

อิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้

การรับรู้ได้นั้นนอกจากจะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน อันได้แก่ อวัยวะสัมผัส การแปลความหมาย และประสบการณ์เดิมแล้ว ยังจะต้องมีความตั้งใจที่เกิดจากสิ่งเร้ามากระทบอารมณ์ ซึ่งสิ่งเร้าจะมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. สิ่งเร้าที่มีโครงสร้างและแบบแผน (Structured stimulates) ได้แก่ สิ่งเร้าที่จัดเป็นรูปธรรมและการรับรู้ตรง

2. สิ่งเร้าที่ไม่มีโครงสร้างและแบบแผน (Unstructured stimulates) ได้แก่ สิ่งเร้าที่ไม่ชัดเจน การรับรู้ที่ขึ้นกับตนเองอันมีผลมาจากประสบการณ์เดิม ความสนใจ ความต้องการ ตลอดจนทัศนคติ ดังนั้น ในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนจึงควรใช้สื่อที่เป็นรูปธรรมมากกว่าการใช้สื่อที่เป็นนามธรรม

ผลของแรงจูงใจต่อการรับรู้

มีคำกล่าวที่ว่า “ คนเราจะเห็นในสิ่งที่ต้องการจะเห็น” มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลหรือเป็นสิ่งที่กำหนดความรู้ของมนุษย์ อาทิ ความรู้ ความกลัว ประสบการณ์ การคาดคะเน ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้การรับรู้ผิดพลาดได้ มูลเหตุจูงใจที่สำคัญและมีผลต่อการรับรู้สามารถแยกได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการ เช่น นำคนที่หิวอาหารมาดูรายชื่ออาหารที่ไม่สมบูรณ์ คนที่หิวจะรับรู้ชื่ออาหารได้เร็วกว่าคนที่ไม่หิว
2. คุณค่าและความน่าสนใจ คนที่มีอคติต่อสิ่งหนึ่งจะรับรู้สิ่งนั้นผิดจากความเป็นจริง เช่น คนที่เกลียดโกรธ อาจมองเห็นว่านิโกรมีปากที่หนาผิดปกติเกินความจริง
3. การให้รางวัล (Reward) หรือการเสริมแรงทางบวก (Reinforcement) จะให้ผลดีต่อการรับรู้มากกว่าการลงโทษ (Punishment) ดังนั้น ในการออกแบบบทเรียนสำเร็จรูปจึงควรจัดการเสริมแรงแก่ผู้เรียนเสมอ

แนวคิดการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

กรมทอของธรรมชาติและคณะ (2531) ในกระบวนการถ่ายทอดข่าวสารในสังคมนั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบของการสื่อสารครบทั้งสามประการคือ มีแหล่งกำเนิด (Source) ข่าวสาร (Message) และจุดหมายปลายทาง (Destination) แหล่งกำเนิดของข่าวสารมีลักษณะเป็นนามธรรมคือ ที่มาของข่าวสารที่มีสื่อมวลชน ทำหน้าที่บันทึกรหัส (Encode) หรือเป็นผู้นำเอาวัตถุดิบมาเปลี่ยนเป็นรูปของข่าวสารไปสู่จุดหมาย ปลายทางคือ ผู้รับข่าวสาร เนื่องจากการสื่อสารมีลักษณะเป็นกระบวนการจึงสามารถพิจารณาได้ เสมือนระบบหนึ่งดังนี้ 1. แหล่งสารหรือผู้ส่งสาร (Source) เป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารหมายถึง แหล่งกำเนิดของสารหรือผู้ที่เลือกสรรข่าวสารเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วส่งต่อไปยังผู้รับสาร บทบาทของผู้ส่งสารมี 3 ประการคือ 1.1 เลือกสรรความหมายที่ใช้ในการสื่อสาร 1.2 สร้างรหัสจากความหมายให้อยู่ในรูปของสารและ 1.3 ส่งรหัสของสารนั้นออกไป 2 สาร (Message) หมายถึงสิ่งที่ทำหน้าที่กระตุ้นความหมายให้กับผู้รับเป็น เรื่องราว สารที่ส่งออกไปจากผู้สื่อสารถึงตัวผู้รับสาร 3. ช่องทางสำหรับส่งสารหรือสื่อ (Channel of medium) เป็นสิ่งที่พาสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับ 4. ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึงผู้รับข่าวสารจากแหล่งสารบทบาทของผู้รับสารมี 3 ประการคือ 4.1 รับสาร 4.2 ถอดรหัสจากสารเพื่อให้ได้ความหมาย และ 4.3 โต้ตอบต่อความหมาย จากกระบวนการข้างต้นจะเห็นได้ถึงความสัมพันธ์กันระหว่าง ผู้ส่งสารซึ่งได้แก่สื่อมวลชนต่าง ๆ เนื้อหา ข่าวสาร คือ “ข่าว” (News) ที่เป็นการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และผู้รับสาร คือ ผู้บริโภคข่าวสารจากสื่อตนเอง

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นผู้กระทำจะพบว่าสื่อมวลชนจะทำหน้าที่ในการกำหนดประเด็นปัญหาหรือการจัดระเบียบวาระสาร (Agenda setting) ด้วยการถ่ายทอดสัญลักษณ์หรือความหมายทางการเมืองโดยเป็นผู้กำหนดลำดับความสำคัญของข่าวสารด้วยการประเมินคุณค่าของข่าวสาร ว่าข่าวสารใดมีความสำคัญในระดับใด แล้วคัดเลือกข่าวสารที่แตกต่างกัน เช่น ลำดับหน้าที่ขนาดของพื้นที่ข่าว ขนาดของตัวอักษร ความถี่ในการนำเสนอ ข่าวสาร จึงอาจ

กล่าวได้ว่าการรายงานข่าวสารของสื่อมวลชนเปรียบเสมือนการสร้างมโนภาพขึ้นใน สมองของผู้รับสาร แต่บทบาทของสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อประชาชนได้จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าประชาชนจะต้องเปิดรับข่าวสารจากสื่อ หรือต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อช่วยในการตัดสินใจหรือลดความไม่แน่ใจ นอกจากนั้น สื่อมวลชนยังทำหน้าที่ในการสร้างสถานภาพ ให้แก่เหตุการณ์หรือตัวบุคคลโดยการสร้างภาพพจน์ (Image making) ข่าวสารทางการเมืองที่กลุ่มต่าง ๆ หรือตัวแทนที่เกี่ยวข้องในระบบการเมืองจะถูกถ่ายทอดออกมาให้บุคคลได้ถกเถียงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ขณะเดียวกันบุคคลหรือเหตุการณ์ก็จะได้รับการรับรองสถานภาพ (Status-conferral) ให้เด่นชัดขึ้น ทั้งใน ด้านบวกและด้านลบที่จะสนองต่อความชอบธรรมในพฤติกรรมทำให้ผู้รับสารมีความรู้สึกนิยม ชมชอบและจดจำได้หรืออาจเป็นตัวขยายหรือสร้างสถานการณ์ (Pseudo-events) ขึ้น หน้าที่ของการ จัดระเบียบวารสาร (Agenda – setting) และการให้การรับรองสถานภาพ (Status-conferral) คล้ายคลึงกันด้วยต่างก็เป็นการสร้างภาพพจน์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนทั่วไปที่ได้จาก การอ่านหนังสือพิมพ์ หรือติดตามสื่อมวลชนอื่น ๆ แต่ข้อแตกต่างโดยตรงที่การให้การรับรอง สถานภาพเป็นผลของทัศนคติ (Attitude effect) ของสื่อมวลชนและเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของ นักการเมือง ในขณะที่การจัดระเบียบวารสารให้ผลทางด้านความรู้ (Cognitive effect) เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในทางการเมืองในการศึกษาเรื่องการรับรู้ข่าวสารของประชาชนสามารถนำ แนวความคิด เรื่องการใช้และความพึงพอใจที่ผู้รับสารมีต่อสื่อมวลชน (Uses and gratifications model) เพื่อเป็น ดัชนีชี้ถึงกาเปิด ข่าวสารตามความพอใจของผู้รับสาร โดยแนวความคิดนี้เน้นที่ผู้รับสารว่ามี กระบวนการอย่างไรในการเลือกเปิดรับสื่อหนึ่ง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างสรรค์ ความพอใจให้กับตนเอง โดยอาศัยสื่อ ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนี้จะแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิหลัง ตัวแปรทางประชากรศาสตร์ จิตวิทยาและประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้รับสาร

ดังนั้นการศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง จึงนำเอา แนวความคิดดังกล่าวมาประยุกต์ให้โดยมีสมมติฐานว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเปิดรับข่าวสารอย่างมี วัตถุประสงค์ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสถานภาพ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม การสนใจติดตาม ข่าวการเมืองในช่วงของการเลือกตั้งมี 4 ประการคือ

1. ต้องการทราบข่าวสารทางการเมือง (Surveillance)
2. เป็นการเสริมความเชื่อมั่นในผลการตัดสินใจของตนเอง (Reinforcement)
3. เพื่อต้องการ การแนะนำในการตัดสินใจลงคะแนน (Voting guidance)
4. เพื่อความตื่นเต้น (Excitement)

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นกิจกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในประเด็นที่ว่า การเลือกตั้งเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดในการระดมความคิดเห็น เพื่อเลือกสรรผู้แทนราษฎรของประชาชนเข้าไปเป็นผู้ปกครอง เพื่อปฏิบัติหน้าที่สร้างความผาสุกแก่ประชาชน อันเป็นจุดหมายสำคัญของการปกครองในปัจจุบัน การเลือกตั้งเกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ทุกกลุ่ม ในองค์กร หน่วยงานทั้งภาคเอกชน ภาครัฐราชการ ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายของการเลือกตั้งที่แตกต่างกัน มีนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวถึงความหมายของการเลือกตั้ง (ศิริเพ็ญ อุตไพบูลย์, 2538 หน้า 5 อ้างถึงใน กานุกพงศ์ งานสำเร็จ, 2546 หน้า 21) พอสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นสิทธิและหน้าที่พลเมืองที่สำคัญยิ่ง กระบวนการทางการเมืองและปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการของประชาชน ที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านการตัดสินใจของผู้นำในระบอบการเมือง การเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง ไม่ว่าประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบเผด็จการ รัฐบาลจะอ้างว่าประเทศของตนได้มีการเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ด้วยการมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

2. เป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการทางการเมืองซึ่งมีอยู่ในแทบทุกประเทศ ไม่ว่าประเทศนั้นจะปกครองด้วยระบอบใด หรือลัทธิการเมืองใด ๆ โดยมีจุดร่วมที่สำคัญของการเลือกตั้งคือการระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครอง นอกจากนี้การเลือกตั้งยังเป็นฐานที่มาของการเลือกสรรผู้ปกครอง เลือกสรรนโยบายที่ใช้ให้การเรียนรู้ทางการเมืองจากประชาชน ทำให้การเลือกตั้งมีความสำคัญและมีการแข่งขันในระดับที่แตกต่างกันตาม สภาพการณ์ ความแตกต่างของนโยบายทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และความคิดระบบการเมือง การเลือกตั้งที่มีการแข่งขันสูงมักจะมีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการเลือกตั้งสูงตามไปด้วย

3. เป็นกิจกรรมที่เกือบจะขาดไม่ได้สำหรับการเมืองทุกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน เพราะเป็นวิธีหนึ่งของการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นการชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ทั่วไป (General will) ของประชาชนในการกำหนดนโยบายในการปกครองประเทศ ซึ่งถือได้ว่าประชาชนได้ใช้อำนาจของตัวเอง ในการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐในเรื่องกว้าง ๆ

4. เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่า “เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจรัฐบาลของผู้ปกครองเจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาด้วยการลงคะแนนเสียงอย่างทั่วถึง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่านั้น โดยกระทำเป็นการลับด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อที่จะประกันให้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี”

นอกจากนี้ในวิถีทางการเมืองการเลือกตั้ง ยังมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย โดยประชาชนใช้ตัวแทนของตนที่ได้มาจากการเลือกตั้งนั้น ไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา ในคณะรัฐบาล และในองค์การบริหารส่วนตำบล

2. เป็นวิธีการที่ใช้เปลี่ยนอำนาจทางการเมืองการปกครองที่ทันสมัยและเป็นไปอย่างสันติวิธี ซึ่งแตกต่างจากมนุษย์ในสมัยโบราณที่ใช้กำลัง ใช้อาวุธเข้าต่อสู้กัน เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองการปกครองซึ่งเราจะเห็นได้จากการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

3. ป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร เมื่อรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ ก็จะเป็นอำนาจให้กับประชาชน ด้วยการยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ ให้ประชาชนตัดสินใจว่าสมควรจะเลือกใครเป็นผู้บริหารประเทศ หรือสมควรจะเลือกใครเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

4. เป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนอำนาจ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นได้เข้ามาใช้อำนาจในการบริหารประเทศ ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเปลี่ยนตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เปลี่ยนรัฐบาล เมื่อไม่พอใจในการทำงานของรัฐบาลชุดเดิม

5. เป็นการเสริมสร้างความถูกต้องและชอบธรรม ในการใช้อำนาจทางการเมืองให้กับบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นคณะรัฐบาล หรือคณะผู้บริหารในองค์กรปกครองท้องถิ่น (ศิริเพ็ญ อุตไพบูลย์, 2538, หน้า 5 อ้างถึงใน ภาณุพงศ์ งานสำเร็จ, 2546, หน้า 21)

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2535, หน้า 201) ให้ความหมาย การเลือกตั้ง หมายถึง เป็นกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้อง (Demand) หรือสนับสนุน (Support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง

วัชรวิชัย (2541, หน้า 8) ให้ทัศนะว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (Participation) อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือการละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง หรือตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตน ด้วยความคาดหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะนำอุดมการณ์และนโยบายในการบริหารประเทศ และทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองปกครองของประชาชนนั่นเอง

กรมพล ท่องธรรมชาติและคณะ (2531, หน้า 1) ได้กล่าวไว้ว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตัวแทน (Representative democracy) ซึ่งแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจเลือกผู้ทำหน้าที่แทนตนทางนิติบัญญัติ และบริหารในทุกระดับการปกครองที่มีกฎหมายให้มีการเลือกตั้ง ซึ่งการเลือกตั้งในระดับประเทศ คือ การเลือกบุคคลเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในรัฐสภา และรัฐบาลนั่นเอง การเลือกตั้งถือว่าการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการเรียกร้อง สนับสนุน บุคคล คณะบุคคล หรือพรรคการเมืองให้กระทำ หรือละเว้นกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมนั้นมีผลต่อประชาชนส่วนรวม

พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย (2531) ได้ชี้ว่าหลักการสำคัญที่แสดงถึงความชอบธรรมของผู้ที่มาจากการเลือกตั้งนั้นอยู่ที่ว่าการเลือกตั้งนี้ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ 7 ประการ ดังนี้

1. หลักความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Freedom)
2. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (Periodic election)
3. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (Genuine election)
4. หลักการออกเสียงทั่วไป (Universal suffrage)
5. หลักการออกเสียงอย่างเสมอภาค (Equal suffrage)
6. หลักการลงคะแนนลับ (Secret ballot)
7. หลักการลงคะแนนเสียงอื่น ๆ ที่เป็นอิสระ (Free voting procedure)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนุรัตน์ อนันตนาธร เอกวิทย์ มณีธร และธีระ กุลสวัสดิ์ (2554) ศึกษาเรื่อง แบบจำลองความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา สถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ระดับความโน้มเอียงทางการเมือง และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา 2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 3,126 คน จากมหาวิทยาลัย 9 แห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

วัดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา จำนวน 41 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม LISREL 8.80 (Student version) โดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1. ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ระดับความโน้มเอียงทางการเมืองด้านความสำนึกในหน้าที่พลเมืองอยู่ในระดับมาก ความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง 3. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก การรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง การติดตามสภาพการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และการชุมนุมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย 4. การวิเคราะห์แบบจำลองความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา สถาบันศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อยู่ในเกณฑ์ดี ผลการทดสอบค่าไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 22.71 ที่องศาอิสระเท่ากับ 14 ค่า $X^2/df = 1.62$ ค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ .065 ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .999 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .993 ดัชนีวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ .999 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ .009 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .014 ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาได้ร้อยละ 58 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า 1. ความโน้มเอียงทางการเมืองได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (DE=.24) 2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (DE=.28) และความโน้มเอียงทางการเมือง (DE=.64) และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้ความเข้าใจทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง (IE=.16) และผลการวิเคราะห์โมเดลจำแนกตามมหาวิทยาลัย 9 แห่ง ให้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกัน

ประเสริฐ สะภา (2554) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์และการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งของตำบลมหาไชย จำนวน 350 คนการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม การ

วิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษารูปได้ว่า ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล มหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านแสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย มีดังนี้ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ มีการทุจริตซื้อสิทธิ์ขายเสียง ประชาชนไม่สนใจในกิจกรรมการเมืองท้องถิ่นประชาชน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองท้องถิ่น และนักการเมืองท้องถิ่นไม่นำข้อคิดเห็นจากประชาชนไปปฏิบัติ ประชาชนไม่ค่อยจะรวมกลุ่มกันและประชาชนไม่แสดงออกถึงความต้องการต่าง ๆ เท่าที่ควร

เกรียงศักดิ์ โชติจรุงเกียรติ และคณะ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้ความเข้าใจการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประชาชนที่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้ โดยส่วนมากเป็นกลุ่มตัวแปร ดังนี้ผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล นักเรียน/นักศึกษา ผู้ประกอบอาชีพค้าขาย ผู้รับจ้างในภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมและผู้ไม่มีรายได้รวม ถึงกลุ่มผู้มีรายได้ต่อเดือน 5,000-9,999 บาท

2. ทศนคติ ความคิดเห็นต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพรรคการเมือง หน้าที่ที่มีบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับปัญหาสังคม ถ้าจะแก้ปัญหาคอร์ปชั่น ประชาชนอยากให้แก้ปัญหโดยวิธีการ ออกกฎหมายเพิ่มโทษคนทำผิดให้มากขึ้น ซึ่งประชาชนคิดว่าแหล่งที่มาของเงินที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้หาเสียงมาจากนักลงทุนให้เงินสนับสนุนพรรค และพรรคให้ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะเป็นคนดีมีผลงาน มีกิริยาท่าทางเรียบร้อย และรับฟังปัญหาชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

รังสิวุฒิ ชำนาญงาม และคณะ(2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษารูป พบว่า

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการณรงค์และการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเมืองการเลือกตั้ง และด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานมากขึ้น รองลงมาควรเพิ่มงบประมาณพัฒนาชุมชนให้มากและควรให้เจ้าหน้าที่ออกไปรับฟังความคิดเห็นและความต้องการประชาชนตามลำดับ

พิทยา แสงรุ่ง (2554) ได้ศึกษาวิจัยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษวิจัย พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด เพราะมีทั้งภาพและเสียงจึงมีความน่าเชื่อถือ โดยเปิดรับทุกวัน มีความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับสูง มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของประชาชนที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองแบบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

อัญชลี วงษ์บุญงาม และดารณี รัชญญศิริ (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร ผลพบว่า

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร สนทนาประเด็นข่าวสารทางการเมืองกับเพื่อนมากที่สุด และเปิดรับสื่อโทรทัศน์เพื่อใช้ติดตามเหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองมากที่สุด

2. การเปิดรับสื่อที่ใช้สนทนาประเด็นข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้ทางการเมือง เรื่องความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ความรู้เกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และความรู้เกี่ยวกับสิทธิในระบบประชาธิปไตย และการเปิดรับสื่อที่ใช้ในการติดตามเหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้เรื่องพรรคการเมือง ความรู้เกี่ยวกับสิทธิในการถอดถอนผู้แทน และความรู้เกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3. การเปิดรับสื่อใช้สนทนาประเด็นข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรื่องการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ และการเปิดรับสื่อที่ใช้ในการติดตามเหตุการณ์ข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเรื่องการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับสภาที่ปรึกษา หรือองค์กรอิสระอื่น การเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมประชุม รมรงค์หาเสียงเลือกตั้งกับพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมในการประชุมเคลื่อนไหวทางการเมือง และการสนับสนุนนักการเมือง/พรรคการเมือง

อักษร ทองพลอย และคณะ (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กรณีเลือกตั้งซ่อม พ.ศ. 2554 ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี สถานภาพโสด การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ รายได้ต่อเดือน 5,000–10,000 บาท

2. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีความคิดเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิเลือกตั้ง มีความคิดเห็นว่ามีอิทธิพลมากกว่าไม่มีอิทธิพล

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ศึกษาทางด้าน พบว่า ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองเลือกตั้งท้องถิ่น มีส่วนร่วมมาก ส่วนด้านการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น และด้านการช่วยเหลือและสนับสนุนการเลือกตั้งท้องถิ่น มีส่วนร่วมน้อย

4. จากผลการทดลองสมมติฐาน พบว่า เพศและรายได้ต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน

ระดับอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

อิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นและระบบราชการ มีความสัมพันธ์ต่อการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

กรวิกา สารคณา (2552) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงในจังหวัดลำพูนในปี 2551” ผลการศึกษา พบว่า จากผลของนโยบายการกระจายอำนาจได้กระตุ้นให้ประชาชน ให้ความสำคัญในการออกมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เลื่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมากขึ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนเฝ้าติดตามนโยบาย แนวคิดต่าง ๆ ที่ผู้รับสมัครเลือกตั้งนำเสนอ และรวมถึงการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจในการเมือง และอยากเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ด้านระบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีระบบการทำงานที่สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดี สอดคล้องกับความต้องการ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเอาใจใส่ดูแลความเดือดร้อนของประชาชนในชุมชน และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในระดับต่ำ ขณะเดียวกันยังพบปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง ขาดการประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิก

ท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับทราบการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ ยั่งยืนแต่โครงสร้างพื้นฐาน ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบบัญชีงบประมาณ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ทำงานเชิงรุก ระบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยังคงถูกแทรกแซงจากนักการเมืองระดับชาติ และการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยังซ้ำซ้อนกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นอยู่

คำเกิง ลักษณะ โยธิน (2552) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 446 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมาตรา 5 ระดับ คือวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และด้านการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 ด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการเข้าชุมนุมประท้วงทางการเมือง อยู่ในระดับน้อยที่สุด ตามลำดับ

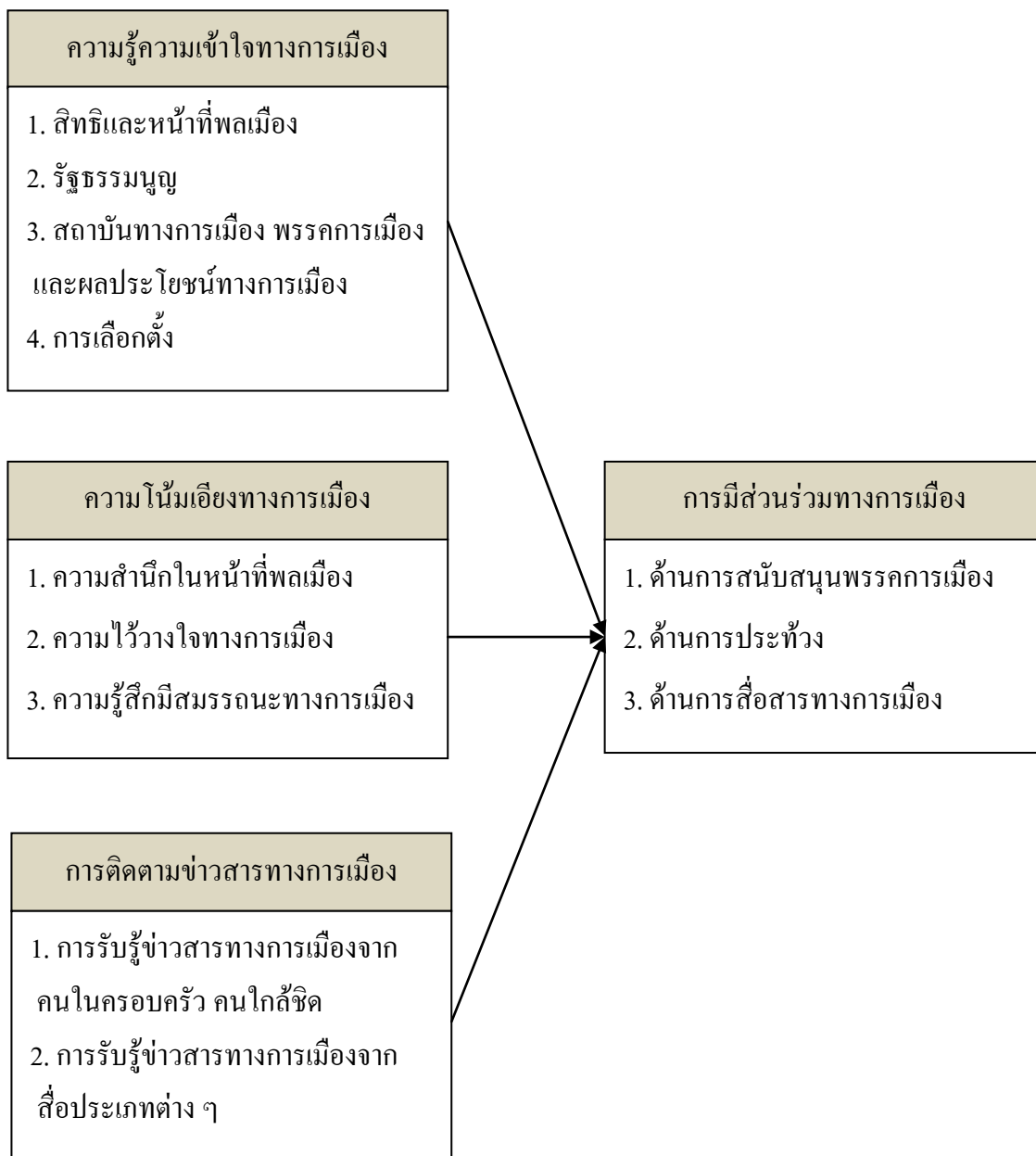
พิพัฒน์ มนต์เสวี (2552) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลดงพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลดงพัฒนา จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และสถิติที่ใช้ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ประชาชน ส่วนใหญ่เห็นว่าประโยชน์ของการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทำให้ประชาชนสามารถเลือกนายกเทศมนตรีได้ตรงความต้องการ ระบบการทำงานของผู้บริหารมีเสถียรภาพมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยอ้อมจะใช้เสียงข้างมากจากสมาชิกสภาเทศบาลเป็นตัวกำหนดในการเลือกนายกเทศมนตรีจากการเลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมา ตั้งแต่ได้รับการยกฐานะให้เป็นเทศบาลตำบลดงพัฒนา มีการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างสูง และที่ตามมาสภาเทศบาลที่จำนวนมากเพื่อทำให้กลุ่มของตนเองได้เข้าไปบริหารงานของเทศบาล นอกจากนี้การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีที่ผ่านมายังพบปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง สำหรับคุณสมบัติของนายกเทศมนตรีที่ประชาชนต้องการ พบว่าประชาชนมีความต้องการนายกเทศมนตรี ที่มีความซื่อสัตย์พร้อมกับการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในทุกด้าน

อรุณี ปริศนานันท์กุล (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้งศึกษาพบว่า โดยภาพรวมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านรูปแบบผู้สนใจทางการเมือง ด้านรูปแบบกิจกรรมการต่อสู้ทางการเมือง และการเลือกตั้งของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีทิศทางในเชิงบวกอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีมุมมองในเชิงบวกและค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเลือกตั้งกลไกการใช้อำนาจอธิปไตย หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รองลงมา การเลือกตั้งเป็นกลไกไกลที่จะควบคุมให้ผู้แทนที่ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักอยู่เสมอว่า ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ทั้งนี้แนวคิดที่มีคุณลักษณะด้านประชากรและสังคมแตกต่างกับมีมุมมองต่อการเมืองและการเลือกตั้ง ไม่แตกต่างกัน และมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อการเมืองและการเลือกตั้งของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งในภาพรวมและในรายกิจกรรม

จริยา ผลกล้า (2551) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเขตเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จำนวน 397 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลหัวหิน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้านการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์อยู่ในระดับปานกลาง

ปรีชา ขำเจริญ (2551) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนกับการเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2551 พบว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น กลุ่มตัวอย่างนั้น มีระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเพศ สถานภาพการสมรส รายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ การติดตามข่าวสารทางการเมือง ความศรัทธาในพรรคการเมือง และอุปสรรคปัญหาในการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง และมีทัศนคติที่ไม่ดีในกระบวนการทางการเมือง ส่งผลให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้น ขาดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ความ โน้มเอียงทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความ โน้มเอียงทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการเมืองโดยความสมัครใจ ตั้งแต่ระดับน้อยที่สุดจนถึงระดับมากที่สุด การที่ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยตรง การติดตามข่าวสาร การเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การร่วมเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง การสอดส่องดูแลผู้ประพฤติมิชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แจ้งเจ้าหน้าที่ช่วยประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง

สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง หมายถึง

1. สิทธิ หมายถึง สิ่งที่ไม่รัฐปร่ารงซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์ และมนุษย์จะเป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับได้

2. หน้าที่ของพลเมือง หมายถึง การกระทำหรือการละเว้นการกระทำเพื่อประโยชน์โดยตรงของการมีสิทธิ หน้าที่เป็นสิ่งที่บังคับให้มนุษย์ในสังคมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมาย บัญญัติไว้ จะไม่ปฏิบัติตามไม่ได้

การเลือกตั้ง หมายถึง เป็นกระบวนการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองประเทศไทย

ความ โน้มเอียงทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวกับระบบการเมือง การปกครองซึ่งเป็นแบบแผนการตอบสนองและการประพฤติปฏิบัติทางการเมือง

การติดตามข่าวสารทางการเมือง หมายถึง การติดตามข่าวสารทางการเมืองต้องขึ้นอยู่กับ การเข้าถึงข่าวสารในช่องทางใดมากที่สุดและเป็นไปตามสถานการณ์ที่น่าสนใจทางการเมือง หากในช่วงเวลานั้นสถานการณ์ทางการเมืองมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน ก็จะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและรับรู้ข่าวสารทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การแสวงหาในช่องใดอื่น ๆ ทั้งนี้สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการตัดสินใจ รวมถึงเกิดผลลัพธ์ทางความพึงพอใจของผู้รับสาร

ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง หมายถึง มีความตระหนักและรับผิดชอบในสิ่งที่ตน
พึงกระทำและไม่พึงกระทำให้เหมาะสมในฐานะที่เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ

ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความเชื่อถือ เชื่อมั่นในระบบการเมือง รัฐบาล หรือ
นโยบายต่าง ๆ ที่จะปกป้องผลประโยชน์กับผู้ที่ให้การไว้วางใจและจะไม่มีการทำร้ายหรือ
เอาเปรียบกัน

ความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลซึ่งแสดงถึง
ความสามารถในการตอบสนองทางการเมือง โดยมีความเชื่อว่าตนเองสามารถกระทำให้มีการ
เปลี่ยนแปลงทางการเมือง และมีอิทธิพลต่อผู้มีอำนาจทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย และ
การตัดสินใจทางการเมือง

รัฐธรรมนูญ หมายถึง กฎหมายสูงสุดในการจัดการปกครองรัฐ

การสนับสนุนพรรคการเมือง หมายถึง เป็นผู้คอยช่วยเหลือหรือเป็นส่วนหนึ่งให้
พรรคการเมืองกระทำการตามที่พรรคการเมืองมุ่งหวังไว้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย

การประท้วง หมายถึง เป็นการแสดงออกด้วยการกระทำ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคัดค้าน
หรือไม่เห็นด้วย มีหลากหลายวิธี เช่น การอดข้าวประท้วง การเดินประท้วง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการ
แสดงออกทางสังคมและการเมือง

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การแลกเปลี่ยน อภิปราย ถ่ายทอดข่าวสารทางการเมือง
เมืองต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองนั้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอบางขัน จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 คราวเรือนการเกษตรของเกษตรกร อำเภอบางขัน จังหวัดน่าน ปี 2556

ตำบล	ครัวเรือน ทั้งหมด	ครัวเรือน เกษตรกร	ครัวเรือน เกษตรกรที่ ไม่มีที่ทำกิน	พื้นที่ ทั้งหมด(ไร่)	พื้นที่ เกษตรกร(ไร่)
พลวง	3,611	1,596	46	62,500	30,718
ชากไทย	1,665	1,020	32	63,950	22,713
ตะเคียนทอง	1,595	996	48	145,476	25,080
คลองพลู	2,543	1,029	24	83,750	45,211
จันทเขลม	2,402	1,148	56	163,212	92,035
รวม	11,516	5,789	206	518,888	215,757

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางขัน จังหวัดน่าน ประกอบด้วย ตำบลชากไทย ตำบลพลวง ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลจันทเขลม จำนวน 5 ตำบล (ข้อมูลจากเกษตรกรอำเภอบางขัน จังหวัดน่าน ประจำปี 2556) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากวิธีการคำนวณสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างถึงใน สุทธิชัย, 2551) ซึ่งกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% โดยคำนวณตามสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดของครัวเรือนเกษตรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

e = ความคาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$n = \frac{5,789}{1 - 5,789(0.05)^2}$$

$$= 374,208$$

n ประมาณ 374

จากการคำนวณตามวิธีของ สูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บแบบสอบถามประมาณ 374 คน โดยทำการเลือกตัวอย่างแบบการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จากครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีทั้งสิ้น 5 ตำบล 45 หมู่บ้าน โดยจะสุ่มเพื่อให้ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย และให้ได้ครอบคลุมให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ต่อการกระจายตัวของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมความคิดเห็นโดยการแจกแบบสอบถาม แก่กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากครัวเรือนเกษตรกร คือ ครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้จำนวนแบบสอบถามตามวิธีของ Yamane ทั้งสิ้น 374 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง

สิทธิและหน้าที่พลเมือง

รัฐธรรมนูญ

สถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์

การเลือกตั้ง

ส่วนที่ 3 ความโน้มเอียงทางการเมือง

ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง

ความไว้วางใจทางการเมือง

ความรู้สึกรักมีสมรรถนะทางการเมือง

ส่วนที่ 4 การติดตามข่าวสารทางการเมือง

การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากคนในครอบครัว คนใกล้ชิด

การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อประเภทต่าง ๆ

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง

การสนับสนุนพรรคการเมือง

การประท้วง

การสื่อสารทางการเมือง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

จากข้อมูลในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตพื้นที่ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดจันทบุรี โดยทำการวิเคราะห์และแปลความหมาย ดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสภาพทั่วไป ด้วยค่าสถิติความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในแต่ละเรื่อง เรื่องละ 5 คำถาม โดยทำการแปลงคำตอบซึ่งมีให้เลือก 3 ตัวเลือก คือ ถูก ผิด และไม่ทราบคำตอบ โดยเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนคำตอบแต่ละข้อดังนี้

ตอบถูกให้   1   คะแนน

ตอบผิดให้   0   คะแนน

ไม่ทราบคำตอบให้   0   คะแนน

3. วิเคราะห์ระดับความโน้มเอียงทางการเมือง การติดตามข่าวสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ค่าเฉลี่ยที่ได้จากการคำนวณใช้เกณฑ์ในการจัดระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย   แปลความหมาย

4.20 – 5.00	มากที่สุด
3.40 – 4.19	มาก
2.60 – 3.39	ปานกลาง
1.80 – 2.59	น้อย
1.00 – 1.79	น้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือ

ใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) กำหนดให้
เลือกตอบ 3 ช่องคือ

ให้ +1 คะแนน ถ้าแน่ใจว่าคำถามนี้สอดคล้องตรงกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด
ให้ 0 คะแนน ถ้าไม่แน่ใจว่าคำถามนี้ไม่สอดคล้องตรงกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่

ต้องการวัด

ให้ -1 คะแนน ถ้าแน่ใจว่าคำถามนี้ไม่สอดคล้องตรงกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่

ต้องการวัด

นำค่าที่มาคำนวณสูตรของ โรวีนลีย์และแฮมเบิลตัน (Rainelli & Hambleton, n.d.

อ้างถึงใน สมณีกนิกร ภัทธิษณิน, 2546)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การพิจารณา

ถ้าค่า IOC ได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงกับจุดมุ่งหมาย
การวิจัย

ถ้าค่า IOC ได้น้อยกว่า 0.5 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดไม่ตรงกับจุดหมายการวิจัยซึ่งผล
ที่ได้คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ข้อคำถามจากการวิจัยครั้งนี้
ได้ค่า IOC = 0.81 แปลผลว่า ข้อคำถามนั้นสามารถวัดได้ตรงกับจุดหมายของการวิจัยครั้งนี้

ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขตาม
คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิไปทำการทดสอบ (Pilot study) จำนวน 30 ชุด กับ
กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับประชากรที่ต้องการศึกษาจากนั้นจึงนำแบบสอบถาม

ที่รวบรวมได้มาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha และปรับปรุงและตรวจสอบซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ให้มีค่าความน่าเชื่อถือของแต่ละส่วนย่อยที่ระดับ 0.7 ขึ้นไป ก่อนมีการเก็บข้อมูลจริงแล้วจึงหาความน่าเชื่อถือได้ของส่วนรวมทั้งหมด ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ได้เท่ากับ 0.722

การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรใช้ Pearson Correlation

การสร้างสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองใช้วิธีการถดถอย Multiple Regression

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัด
จันทบุรี โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี โดยมี
แบบสอบถามทั้งหมด 374 ชุด ซึ่งได้รับคืนมาสมบูรณ์ครบถ้วน 374 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง
- ความนิยมเชิงทางการเมือง
- การติดตามข่าวสารทางการเมือง
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง
- ผลการทดสอบสมมติฐาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	125	33.4
หญิง	249	66.6
รวม	374	100

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 125 คน คิดเป็นร้อยละ 33.4 น้อยกว่าเพศหญิง
ซึ่งมีจำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 66.6

ตารางที่ 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18 – 27 ปี	31	8.3
28 – 37 ปี	80	21.4
38 – 47 ปี	131	35.0
48 – 57 ปี	84	22.5
58 ปีขึ้นไป	48	12.8
รวม	374	100

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุ 38 – 47 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 131 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาคืออายุ 48 – 57 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 อายุ 28 – 37 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 อายุ 58 ปีขึ้นไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 ตามลำดับ และจำนวนน้อยที่สุดคือ อายุ 18 – 27 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3

ตารางที่ 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	95	25.4
สมรส	216	57.8
หม้าย/หย่าร้าง	47	12.6
แยกกันอยู่	16	4.3
รวม	374	100

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส มีจำนวนมากที่สุด คือ 216 คน คิดเป็นร้อยละ 57.8 รองลงมาคือสถานภาพโสด จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 สถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 ตามลำดับ และจำนวนน้อยที่สุดคือ สถานภาพแยกกันอยู่ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3

ตารางที่ 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	145	38.8
มัธยมศึกษา	112	29.9
อนุปริญญา	35	9.4
ปริญญาตรี	52	13.9
สูงกว่าปริญญาตรี	20	5.3
ไม่ได้ศึกษา	10	2.7
รวม	374	100

จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวนมากที่สุด คือ 145 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 29.9 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.9 การศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ตามลำดับ และจำนวนน้อยที่สุดคือ ไม่ได้ศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7

ตารางที่ 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามมีรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000	71	19.0
5,001 – 10,000	78	20.9
10,001–20,000	113	30.2
2,0001– 30,000	67	17.9
30,001– 40,000	39	10.4
40,001 ขึ้นไป	6	1.6
รวม	374	100

จากตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือน ๑ ละ 10,001–20,000 บาท

จำนวนมากที่สุด คือ 113 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน ๆ ละ 5,001–10,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 รายได้ต่อเดือน ๆ ละ 2,0001–30,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 รายได้ต่อเดือน ๆ ละ 30,001–40,000 บาท จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 ตามลำดับ และจำนวนน้อยที่สุด มีรายได้ต่อเดือน ๆ ละ 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6

ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

ตารางที่ 7 ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

ประเด็น	ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง			รวม (ร้อยละ)
	ตอบผิด (ร้อยละ)	ไม่ทราบ คำตอบ (ร้อยละ)	ตอบถูก (ร้อยละ)	
สิทธิและหน้าที่พลเมือง				
1. ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ ก็ได้	40 คน (10.7)	32 คน (8.6)	302 คน (80.7)	374 คน (100.0)
2. การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดให้พิจารณาได้เป็นรายบุคคลไป	107 คน (28.6)	68 คน (18.2)	199 คน (53.2)	374 คน (100.0)
3. ชายที่มีสัญชาติไทย เมื่ออายุย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์ในพุทธศักราชใด ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินภายในพุทธศักราชนั้น	272 คน (72.7)	58 คน (15.5)	44 คน (11.8)	374 คน (100.0)
4. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นภาษีที่รัฐเก็บจากประชาชนทุกคนที่มีรายได้ถือว่าเป็นหน้าที่ทุกคน	78 คน (20.9)	46 คน (12.3)	250 คน (66.8)	374 คน (100.0)
5. ประชาชนที่ชำระภาษี 100 บาทขึ้นไปสามารถบริจาคภาษีให้พรรคการเมืองได้	125 คน (33.4)	144 คน (38.5)	105 คน (28.1)	374 คน (100.0)
รัฐธรรมนูญ				
6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายอื่นใดจะขัดแย้งมิได้	46 คน (12.3)	50 คน (13.4)	278 คน (74.3)	374 คน (100.0)
7. ทุกประเทศทั่วโลกมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ	130 คน (34.8)	98 คน (26.2)	146 คน (39.0)	374 คน (100.0)
8. ประเทศไทยใช้ระบบสองสภา	85 คน (22.7)	144 คน (38.5)	145 คน (38.8)	374 คน (100.0)
9. รัฐธรรมนูญไทยระบุว่าประเทศไทยมีรูปแบบรัฐเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ	81 คน (21.7)	102 คน (27.3)	191 คน (51.1)	374 คน (100.0)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็น	ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง			รวม (ร้อยละ)
	ตอบผิด (ร้อยละ)	ไม่ทราบ คำตอบ (ร้อยละ)	ตอบถูก (ร้อยละ)	
10. วันรัฐธรรมนูญตรงกับวันที่ 10 ธันวาคม ของทุกปี	32 คน (8.6)	33 คน (8.8)	309 คน (82.6)	374 คน (100.0)
สถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์	131 คน	90 คน	153 คน	374 คน
11. ประเทศไทยใช้ระบบพรรคการเมืองแบบ ระบบสองพรรค	(35.0)	(24.1)	(40.9)	(100.0)
12. กลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งช่วยส่งเสริมความ มั่นคงของระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน	94 คน (25.1)	97 คน (25.9)	183 คน (48.9)	374 คน (100.0)
13. พรรคไทยรักไทยถือได้ว่าเป็นพรรคแรกที่ริเริ่ม นำเอานโยบายขึ้นมาหาเสียง (ประชานิยม)	101 คน (27.0)	147 คน (39.3)	126 คน (33.7)	374 คน (100.0)
14. คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเป็นองค์กรที่ เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ	48 คน (12.8)	105 คน (28.1)	221 คน (59.1)	374 คน (100.0)
15. หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่นในปัจจุบันคือ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย การเลือกตั้ง	222 คน (59.4)	71 คน (19.0)	81 คน (21.7)	374 คน (100.0)
16. ผู้ที่แปลงสัญชาติเป็นไทยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิ์เลือกตั้งได้	64 คน (17.1)	97 คน (25.9)	213 คน (57.0)	374 คน (100.0)
17. พระภิกษุ สามเณร สามารถไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งได้	161 คน (43.0)	53 คน (14.2)	160 คน (42.8)	374 คน (100.0)
18. ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งสามารถยื่นคำขอลงทะเบียน เลือกตั้งล่วงหน้านอกเขตจังหวัดโดยทำหนังสือ มอบหมายให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งบุคคลอื่นดำเนินการ แทนได้	120 คน (32.1)	76 คน (20.3)	178 คน (47.6)	374 คน (100.0)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็น	ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง			รวม (ร้อยละ)
	ตอบผิด (ร้อยละ)	ไม่ทราบ คำตอบ (ร้อยละ)	ตอบถูก (ร้อยละ)	
19. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถคัดค้านการเลือกตั้ง ภายใน 15 วัน นับจากวันประกาศผล	181 คน (48.4)	122 คน (32.6)	71 คน (19.0)	374 คน (100.0)
20. สิทธิที่เสียไปเนื่องจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไป เลือกตั้งจะกลับคืนมาเมื่อบุคคลนั้นไปใช้สิทธิ ในครั้งต่อไป	28 คน (7.5)	118 คน (31.6)	228 คน (61.0)	374 คน (100.0)

1. จากคำถามที่ว่าประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ ก็ได้ มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 80.7 รองลงมาตอบผิด จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 และตอบว่าไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุด จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6

2. จากคำถามที่ว่า การเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมเพราะความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดให้พิจารณาได้เป็นรายบุคคลไป มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาตอบผิด จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 และตอบว่าไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุด จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2

3. จากคำถามที่ว่าชายที่มีสัญชาติไทย เมื่ออายุย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์ในพุทธศักราชใด ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินภายในพุทธศักราชนั้น มีผู้ตอบผิดมากที่สุด จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และตอบถูกน้อยที่สุดจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8

4. จากคำถามที่ว่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นภาษีที่รัฐเก็บจากประชาชนทุกคนที่มีรายได้ถือว่าเป็นหน้าที่ทุกคน มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 66.8 รองลงมาตอบผิด จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 และตอบว่าไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุดจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3

5. จากคำถามที่ว่าประชาชนที่ชำระภาษี 100 บาทขึ้นไป สามารถบริจาคภาษีให้พรรคการเมืองได้ มีผู้ไม่ทราบคำตอบมากที่สุด จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาตอบผิด จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 33.34 และตอบถูกน้อยที่สุดจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1

6. จากคำถามที่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายอื่นใดจะขัดแย้งมิได้ มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 74.3 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 และตอบถูกผิดน้อยที่สุดจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3

7. ทุกประเทศทั่วโลกมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมาตอบผิด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 และตอบว่าไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุดจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2

8. จากคำถามที่ว่าประเทศไทยใช้ระบบสองสภา มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 และตอบผิดน้อยที่สุดจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7

9. จากคำถามรัฐธรรมนูญไทยระบุว่าประเทศไทยมีรูปแบบรัฐเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาไม่ทราบคำตอบจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 และตอบผิดน้อยที่สุดจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7

10. จากคำถามที่ว่าวันรัฐธรรมนูญตรงกับวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปี มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 82.6 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และตอบผิดน้อยที่สุดจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6

11. จากคำถามที่ว่าประเทศไทยใช้ระบบพรรคการเมืองแบบระบบสองพรรค มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9 รองลงมาตอบผิด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 และตอบว่าไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุดจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1

12. จากคำถามกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งช่วยส่งเสริมความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 48.9 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 และตอบผิดน้อยที่สุดจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1

13. จากคำถามที่ว่าพรรคไทยรักไทย ถือได้ว่าเป็นพรรคแรกที่ริเริ่มนำ เอนโยบายขึ้นมาชูหาเสียง (ประชานิยม) มีผู้ไม่ทราบคำตอบมากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมาตอบถูก จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 และตอบผิดน้อยที่สุดจำนวน 101 คน

คิดเป็นร้อยละ 27.0

14. จากคำถามที่ว่าคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญมีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 59.1 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และตอบผิดน้อยที่สุดจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8

15. จากคำถามที่ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในปัจจุบันคือกรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีผู้ตอบผิดมากที่สุด จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาตอบถูก จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 และไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุดจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0

16. จากคำถามผู้ที่แปลงสัญชาติเป็นไทยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิเลือกตั้งได้ มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 และตอบว่าผิดน้อยที่สุดจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1

17. จากคำถามพระภิกษุ สามเณร สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ มีผู้ตอบถูกผิดที่สุด จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาตอบถูก จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 และตอบว่าไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุดจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2

18. จากคำถามผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถยื่นคำขอลงทะเบียนเลือกตั้งล่วงหน้าออกเขตจังหวัดโดยทำหนังสือมอบหมายให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบุคคลอื่นดำเนินการแทนได้ มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาตอบผิด จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 และไม่ทราบคำตอบน้อยที่สุดจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3

19. จากคำถามที่ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถคัดค้านการเลือกตั้งภายใน 15 วัน นับจากวันประกาศผลมีผู้ตอบผิดมากที่สุด จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 และตอบถูกน้อยที่สุดจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0

20. จากคำถามที่ว่าสิทธิที่เสียไปเนื่องจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปเลือกตั้งจะกลับคืนมาเมื่อบุคคลนั้นไปใช้สิทธิในครั้งต่อไป มีผู้ตอบถูกมากที่สุด จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0 รองลงมาไม่ทราบคำตอบ จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 และตอบผิดน้อยที่สุดจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

ความโน้มเอียงทางการเมือง

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นทางการเมืองของเกษตรกร
ในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ด้านความโน้มเอียงทางการเมือง

ด้านความโน้มเอียงทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง				
1. ข้าพเจ้าคิดว่า การเลือกตั้ง เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติ	4.22	.04	มาก	1
2. ข้าพเจ้าคิดว่า รัฐบาลควรเปิดรับความคิดเห็นจาก ประชาชนเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล	4.13	.05	มาก	2
3. หากข้าพเจ้าไม่ได้รับความเป็นธรรมจะดำเนินการ ร้องเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทันที	3.93	.05	มาก	4
4. ข้าพเจ้าคิดว่า หากมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ควรมีการชี้แจงข้อมูล ให้ทราบอย่างทั่วถึง	3.97	.04	มาก	3
ความไว้วางใจทางการเมือง				
5. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณะรัฐมนตรีบริหารงานด้วย ความโปร่งใส	3.38	.06	ปานกลาง	5
6. ข้าพเจ้ารู้สึกว่า นักการเมืองส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน	3.14	.05	ปานกลาง	7
7. ข้าพเจ้ารู้สึกว่า นักการเมืองส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ สุจริต	2.52	.06	น้อย	11
8. ข้าพเจ้ารู้สึกว่า นโยบายของรัฐบาลคำนึงถึงประโยชน์ ส่วนรวมเป็นสำคัญ	3.10	.06	ปานกลาง	8
ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง				
9. ข้าพเจ้ารู้สึกว่า หากได้ผู้นำประเทศที่มีความสามารถ ข้าพเจ้าควรมอบอำนาจให้กับบุคคลนั้น	3.25	.06	ปานกลาง	6

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ด้านความโน้มเอียงทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
10. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเมืองในปัจจุบันปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	2.98	.05	ปานกลาง	10
11. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเดินขบวนประท้วงต่าง ๆ ส่วนส่งผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล	3.01	.06	ปานกลาง	9
เฉลี่ยรวม	3.45	.05	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับคิดเห็นของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ด้านความโน้มเอียงทางการเมืองภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ระดับปานกลาง 6 ข้อ ระดับน้อย 1 ข้อ โดยระดับความถี่ที่ว่า ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.22 ข้าพเจ้าคิดว่ารัฐบาลควรเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล อยู่ในระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 4.13 และข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเมืองส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ สุจริต น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.52

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรีด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	ระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง			
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากคนในครอบครัว				
คนใกล้ชิด				
1. ท่านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกัน	2.52	1.02	ปานกลาง	6
2. ท่านมีโอกาสไปร่วมชุมนุมทางการเมืองกับครอบครัว	1.33	.55	น้อยที่สุด	13
3. ครอบครัวของท่านชักชวนกันไม่ใช่สิทธิ์เลือกตั้ง	2.68	1.70	ปานกลาง	5
4. ท่านมีการอภิปรายปัญหาทางการเมืองกับคนในครอบครัว	2.21	1.21	น้อย	10
5. ท่านและคนในครอบครัววิจารณ์ปัญหาทางการเมือง	2.43	1.08	น้อย	8
การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อประเภทต่าง ๆ				
6. ท่านอ่านข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ	2.82	1.18	ปานกลาง	3
7. ท่านอ่านบทความ บทวิเคราะห์ทางการเมืองและข่าวการเมือง จากนิตยสารรายสัปดาห์หรือรายปักษ์	2.05	1.07	น้อย	12
8. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวจากวิทยุ	2.80	1.19	ปานกลาง	4
9. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวจากโทรทัศน์	3.37	1.25	มาก	1
10. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจารณ์ประเด็นทางการเมืองจากวิทยุ	2.47	1.0	ปานกลาง	7
11. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจารณ์ประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์	2.88	1.17	ปานกลาง	2
12. ท่านรับฟังการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากวิทยุ	2.10	1.13	น้อย	11
13. ท่านรับชมการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากโทรทัศน์	2.41	1.17	น้อย	9

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	ระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง			
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
14. ท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทางอินเทอร์เน็ต เช่น ยูทูป	1.84	1.07	น้อย	14
เฉลี่ยรวม	2.42	1.127	น้อย	

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางขัน จังหวัดพัทลุง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ระดับปานกลาง 6 ข้อ ระดับน้อย 6 ข้อ น้อยที่สุด 1 ข้อ โดยระดับที่ถือว่า ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวจากโทรทัศน์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.37 ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์ อยู่ในระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 2.88 และท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง อินเทอร์เน็ต เช่น ยูทูป น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.84

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ด้านการมีส่วนร่วม
ทางการเมือง

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	ระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง			
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
การสนับสนุนพรรคการเมือง				
1. ท่านเคยใส่เสื้อหรือสิ่งของที่เป็นการแสดง การสนับสนุนพรรคการเมือง	1.37	.63	น้อยที่สุด	4
2. ท่านเคยเข้าร่วมชุมนุมเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง	1.31	.66	น้อยที่สุด	8
3. ท่านเคยช่วยพรรคการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น ช่วยติดโปสเตอร์ แจกแผ่นพับใบปลิว ฯลฯ	1.33	.60	น้อยที่สุด	6
การประท้วง				
4. ท่านเคยเข้าร่วมประท้วงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม จากหน่วยงานของรัฐบาลหรือท้องถิ่น	1.41	.60	น้อยที่สุด	3
5. ท่านเคยเข้าร่วมประท้วงเมื่อไม่เห็นด้วยกับการ ตัดสินใจในการดำเนินการหรือนโยบายของผู้นำใน หน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น	1.37	.48	น้อยที่สุด	4
6. ท่านเคยเข้าร่วมประท้วงการทำงานของผู้นำใน หน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น	1.32	.50	น้อยที่สุด	7
การสื่อสารทางการเมือง				
7. ท่านเคยชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง	2.08	.99	น้อย	1
8. ท่านเคยเผยแพร่ข่าวสารเพื่อเป็นการสนับสนุนของผู้นำ ในหน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น	2.03	1.09	น้อย	2
9. ท่านเคยเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่าน เวทีปราศรัยของกลุ่มการเมือง	1.31	.63	น้อยที่สุด	8
เฉลี่ยรวม	1.50	.69	น้อยที่สุด	

จากตารางที่ 10 พบว่า ระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางขัน จังหวัดพัทลุง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ น้อยที่สุด 7 ข้อ โดยระดับถี่ที่ว่า ท่านเคยชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมืองมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.08 ท่านเคยเผยแพร่ข่าวสารเพื่อเป็นการสนับสนุนของผู้นำในหน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น อยู่ในระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 2.03 ท่านเคยเข้าร่วมชุมนุมเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง และท่านเคยเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเวทีปราชัยของกลุ่มการเมืองน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.31

การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 11 ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		
ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง	Pearson Correlation	Sig.
	.274	.000

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่า $r = .274$ ค่านัยสำคัญทางสถิติ = .000 น้อยกว่า .05 สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 12 ความโน้มเอียงทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		
ความโน้มเอียงทางการเมือง	Pearson Correlation	Sig.
	.122	.018

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 12 พบว่า ค่า $r = .122$ ค่านัยสำคัญทางสถิติ = .018 น้อยกว่า .05 สรุปได้ว่าความโน้มเอียงทางการเมือง มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 13 การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		
การติดตามข่าวสารทางการเมือง	Pearson Correlation	Sig.
	.444	.000

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากตารางที่ 13 พบว่า ค่า $r = .444$ ค่านัยสำคัญทางสถิติ = .000 น้อยกว่า .05 สรุปได้ว่า การติดตามข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การติดตามข่าวสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตัวแปร	B	Std.Error	t	Sig.
ค่าคงที่	.650	.087	7.508	.000
ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง	.023	.006	3.511	.001
การติดตามข่าวสารทางการเมือง	.262	.031	8.386	.000

Adjust R² = .218

จากตารางที่ 14 การทดสอบสมการด้วยสถิติ Multiple Regression พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติมีสองตัวแปร คือ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง นำมาสร้างสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าดังนี้

$$0.652 + 0.023 (\text{ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง}) + 0.262 (\text{การติดตามข่าวสารทางการเมือง})$$

จากสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง สรุปได้ว่า ตัวแปรความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 21.8

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรที่อยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 374 คน ตามสูตรของยามานะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติค่า Pearson Correlation และค่า Sig. หากความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรายคู่ ซึ่งผลการศึกษาจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 38–47 ปี มากที่สุด มีสถานภาพสมรสมากกว่าสถานภาพโสด มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด และมีรายได้ระหว่าง 10,001–20,000 บาท/เดือน มากที่สุด
2. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าเกษตรกรทราบว่า วันรัฐธรรมนูญตรงกับวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.6 รองลงมาคือ ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ ก็ได้ คิดเป็นร้อยละ 80.7 และทราบว่า ชายที่มีสัญชาติไทย เมื่ออายุย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์ ในพุทธศักราชใด ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินภายในพุทธศักราชนั้นน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.8
3. ความนิยมเชิงทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรีที่ว่า ข้าพเจ้าคิดว่า การเลือกตั้งเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.22 ข้าพเจ้าคิดว่ารัฐบาลควรเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล อยู่ในระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 4.13 และข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเมืองส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ สุจริต น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.52
4. ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง พบว่า ระดับความถี่ในการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยระดับที่ต่ำ ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวจากโทรทัศน์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.37 ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัย ประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์ อยู่ในระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 2.88 และท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง อินเทอร์เน็ต เช่น ยูทูป น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.84

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยระดับที่ต่ำ ท่านเคยชักชวนให้ผู้อื่นสนทนา เรื่องการเมืองมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.08 ท่านเคยเผยแพร่ข่าวสารเพื่อเป็นการสนับสนุนของผู้นำในหน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น อยู่ในระดับรองลงมามีค่าเฉลี่ย 2.03 ท่านเคยเข้าร่วมชุมนุมเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองและท่านเคยเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเวทีปราศรัยของกลุ่มการเมืองน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.31

5. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านความไว้วางใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมื่อนำตัวแปรทั้งสามตัวมารวมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ตัวแปรความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 21.8

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาดังกล่าว การมีส่วนร่วมในภาพรวมเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับน้อย และในบางเรื่องอยู่ในระดับน้อยมาก ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากกว่านี้ ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับทำให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

เชิงปฏิบัติการ

1. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้กับเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเอง

2. สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งถือได้ว่ามีบทบาทและอิทธิพลของการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ควรมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ โดยให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เพื่อให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ปลุกฝังค่านิยมและทัศนคติของเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากมักมีทัศนคติเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของตนและไม่ใช่น้ำที่อย่างแท้จริง จึงทำให้เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เชิงวิชาการ

องค์กรอิสระ กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนสมาคมต่าง ๆ ถือว่ามีบทบาทอย่างมากในการอบรมหรือให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง รัฐบาลควรให้การสนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีอิสระและมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะเป็นสถาบันที่เข้มแข็งสถาบันหนึ่งที่จะสามารถให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

- เกษม อุทยานิน. (2516). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ไทยพานิช.
- กรวิกา สารคณา. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง ในจังหวัดลำพูน ในปี 2551*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระมล ทองธรรมชาติและคณะ. (2531). *การเมืองและการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- เกรียงศักดิ์ โชติจรูญเกียรติ และคณะ. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*. อุดรธานี: วิทยาลัยสันตพล.
- ขัตติยา กรรสูตร. (2535). *รวมบทความทางวิชาการพัฒนาสังคม แนวคิดและปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จริยา ผลกล้า. (2551). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล เมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จรรยา สุภาพ. (2514). *การเมือง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จันทนา สุทธิจารี. (2544). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน.
- จำเนียร โชติช่วงและคณะ. (2515). *จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จุฑามาศ ประยูรทอง. (2547). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา: กรณีเปรียบเทียบนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงกับมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เจษฎา พงศธรบริรักษ์. (2543). *ทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ โดยตรง/เจษฎา พงศธรบริรักษ์*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยวัฒน์ รัชจจร. (2522). *ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนอำเภอเมืองชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2536). *ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ สินสวัสดิ์. (2539). *การเมืองไทย: การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์.

- ณัฐดา ศรีกันทา. (2546). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานธนาคารในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คารินทร์ แก้วมูล. (2548). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย, ตามรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- คำเกิง ลักษณะโยธิน. (2552). *การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง คำเกิง ลักษณะโยธิน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2540). *จิตวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทิตยา สุวรรณชฎ. (2527). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิพาพร พิมพ์สุทธิ. (2521). *พัฒนาการเมือง (Political Development)*. กรุงเทพฯ: รามคำแหง.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2528). *พรรคการเมืองกับการพัฒนาทางการเมืองไทย. ในเอกสารการสอนชุด วิชาปัญหาพัฒนาการเมืองไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2532). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญถิ่น นวลใหม่. (2547). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). *ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประเสริฐ สะภา. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ปรีชญา ขำเจริญ. (2551). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนกับการเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2551*. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงศ์เพ็ญ สกุนตาภัย. (2513). *สิทธิทั่วไปในการออกเสียงและอำนาจของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ.

- พรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว. (2535). *เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งกับการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พจน์ี วรรกวิน. (2521). *จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พิชา รุจินาม. (2544). *ภาพลักษณ์ของตำรวจทางหลวงในทัศนของผู้ขับขี่รถยนต์บนถนน สายเอเชีย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิทยา แสงรุ่ง. (2554). *การเปิดรับข้อมูลข่าวสารความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน จังหวัดนครราชสีมา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิพัฒน์ มั่นเสวี. (2552). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบองตองพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภานุพงศ์ งานสำเร็จ. (2546). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เมืองสุราษฎร์ธานี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ระรวย เชาว์เสถียรกุล. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานบริการงานเทศบาล: ศึกษากรณีเทศบาลในจังหวัดตรัง*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รังสิมันต์ บุญบรรณานนท์. (2537). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น: ศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างคณะกรรมการชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลท่าเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รังสิวุฒิ ชำนาญงาม และคณะ. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนใน เขตเทศบาล โนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- รังรี นพเกตุ. (2539). *จิตวิทยาทั่วไปเรื่องการรับรู้ (พิมพ์ครั้งที่2)*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- วัชรรา ไชยสาร. (2541). *ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- วิลาส โลहितกุล. (2547). *รูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบลเยาว์ชน ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์ศึกษาวิจัยการเมืองไทย. (2550). *ร่างรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถิต นิยมญาติ. (2524). *สังคมวิทยาการเมือง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมนึก ภัทธิชชนี. (2546). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สมบัติ ชำรงวงศ์. (2538). *วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์จี กราฟฟิค.
- สัมพันธ์ ภูมมาลา. *ว่าที่เรื่อตรี*. (2549). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ของสตรีในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สิทธิพันธ์ พุททหุน. (2543). *แนวการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิต บุญบงการ. (2537). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธนู ศรีไสย์. (2551). *สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธนู ศรีไสย์ และสุพจน์ บุญวิเศษ. (2547). *ทัศนะของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี*. จันทบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ วิทยาเขตจันทบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุเทพ พรหมवास และคณะ. (2555). *วิถีประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง หนังสือชุด ประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี.
- สุพล ใจคู่ย์. (2545). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อำเภอสันป่าตองเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุรัตน์ อนันทนาธร เอกวิทย์ มณีธร และธีระ กุลสวัสดิ์. (2554). *แบบจำลองความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา สถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 4(2), 233-235
- อักษร ทองพลอย และคณะ. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประทุมธานี: กรณีเลือกตั้งซ่อม พ.ศ.2554*. *ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*.
- อัญชลี วงษ์บุญงาม และดารณี รัชญญศิริ. (2554). *การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

- อรุณี ปริศนานันท์กุล. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ: สำนัก
คณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- อำนาจ ไพนุชิต. (2539). การเปรียบเทียบคุณสมบัติของกระแสน้ำที่ได้จากมาตรวัดทัศนคติแบบ
ลิเคอร์ท์ ด้วยวิธีการให้คะแนนแบบดั้งเดิม แบบอาร์เอสเอ็ม และแบบดีเอสเอ็ม.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). การเมือง แนวคิดและการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลจริงของท่าน

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ ( ) 18 ปี–27 ปี ( ) 28 ปี–37 ปี ( ) 38 ปี–47 ปี
( ) 48 ปี–57 ปี ( ) 58 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ ( ) โสด ( ) สมรส
( ) หม้าย/หย่าร้าง ( ) แยกกันอยู่
4. ระดับการศึกษา ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษา ( ) อนุปริญญา
( ) ปริญญาตรี ( ) สูงกว่าปริญญาตรี ( ) ไม่ได้ศึกษา
5. รายได้ต่อเดือน ( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท ( ) 5,001–10,000 บาท ( ) 10,001–20,000 บาท
( ) 20,001–30,000 บาท ( ) 30,001–40,000 บาท ( ) 40,001 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

ลำดับ ที่	ประเด็น	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ คำตอบ
สิทธิและหน้าที่พลเมือง				
1	ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ ก็ได้			
2	การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดให้พิจารณาได้เป็นรายบุคคลไป			
3	ชายที่มีสัญชาติไทย เมื่ออายุย่างเข้า 18 ปี บริบูรณ์ในพุทธศักราชใดให้พิจารณาได้เป็นรายบุคคลไป			
4	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นภาษีที่รัฐเก็บจากประชาชนทุกคนที่มีรายได้ถือว่าเป็นหน้าที่ทุกคน			
5	ประชาชนที่ชำระภาษี 100 บาทขึ้นไป สามารถบริจาคภาษีให้พรรคการเมืองได้			

ลำดับ ที่	ประเด็น	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ คำตอบ
รัฐธรรมนูญ				
6	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายอื่นใดจะขัดแย้งมิได้			
7	ทุกประเทศทั่วโลกมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ			
8	ประเทศไทยใช้ระบบสองสภา			
9	รัฐธรรมนูญไทยระบุว่าประเทศไทยมีรูปแบบรัฐเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ			
10	วันรัฐธรรมนูญตรงกับวันที่ 10 ธันวาคม ของทุกปี			
สถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์				
11	ประเทศไทยใช้ระบบพรรคการเมืองแบบระบบสองพรรค			
12	พรรคไทยรักไทยถือได้ว่าเป็นพรรคแรกที่ริเริ่มนำเอานโยบายขึ้นมาหาเสียง (ประชานิยม)			
13	พรรคไทยรักไทยถือได้ว่าเป็นพรรคแรกที่ริเริ่มนำเอานโยบายขึ้นมาหาเสียง (ประชานิยม)			
14	คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ			
15	หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในปัจจุบันคือ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย			
การเลือกตั้ง				
16	ผู้ที่แปลงสัญชาติเป็นไทยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิ์เลือกตั้งได้			
17	พระภิกษุ สามเณร สามารถไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งได้			
18	ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งสามารถยื่นคำขอลงทะเบียนเลือกตั้งล่วงหน้านอกเขตจังหวัดโดยทำหนังสือมอบหมายให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งบุคคลอื่นดำเนินการแทนได้			
19	ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งสามารถคัดค้านการเลือกตั้งภายใน 15 วัน นับจากวันประกาศผล			
20	สิทธิ์ที่เสียไปเนื่องจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งไม่ไปเลือกตั้งจะกลับคืนมาเมื่อบุคคลนั้นไปใช้สิทธิ์ในครั้งต่อไป			

ตอนที่ 3 ความโน้มเอียงทางการเมือง

ลำดับที่	ประเด็น	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง						
1	ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติ					
2	ข้าพเจ้าคิดว่ารัฐบาลควรเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล					
3	หากข้าพเจ้าไม่ได้รับความเป็นธรรมจะดำเนินการร้องเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทันที					
4	ข้าพเจ้าคิดว่าหากมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าควรมีการชี้แจงข้อมูลให้ทราบอย่างทั่วถึง					
ความไว้วางใจทางการเมือง						
5	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณะรัฐมนตรีบริหารงานด้วยความโปร่งใส					
6	ข้าพเจ้ารู้สึกว่านักการเมืองส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน					
7	ข้าพเจ้ารู้สึกว่านักการเมืองส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ สุจริต					
8	ข้าพเจ้ารู้สึกว่านโยบายของรัฐบาลคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ					
ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง						
9	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าหากได้ผู้นำประเทศที่มีความสามารถ ข้าพเจ้าควรมอบอำนาจให้กับบุคคลนั้น					
10	ข้าพเจ้ารู้สึกว่านักการเมืองในปัจจุบันปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
11	ข้าพเจ้ารู้สึกว่า การเดินขบวนประท้วงต่าง ๆ ล้วนส่งผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล					

ตอนที่ 4 การติดตามข่าวสารทางการเมือง

ลำดับ ที่	ประเด็น	ไม่เคย เลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อย	บ่อย มาก	เป็น ประจำ
รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากคนในครอบครัว คนใกล้ชิด						
1	ท่านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกัน					
2	ท่านมีโอกาสไปร่วมชุมนุมทางการเมืองกับครอบครัว					
3	ครอบครัวของท่านชักชวนกันไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง					
4	ท่านมีการถกปัญหาทางการเมืองกับคนในครอบครัว					
5	ท่านและคนในครอบครัววิจารณ์ปัญหาทางการเมือง					
การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อประเภทต่าง ๆ						
6	ท่านอ่านข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ					
7	ท่านอ่านบทความ บทวิเคราะห์ทางการเมืองและข่าวการเมือง จากนิตยสารรายสัปดาห์หรือรายปักษ์					
8	ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวจากวิทยุ					
9	ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวจากโทรทัศน์					
10	ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจารณ์ประเด็นทางการเมืองจากวิทยุ					
11	ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจารณ์ประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์					
12	ท่านรับฟังการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากวิทยุ					
13	ท่านรับชมการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากโทรทัศน์					
14	ท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง อินเทอร์เน็ต เช่น ยูทูป					

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลำดับ ที่	ประเด็น	ไม่เคย เลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อย	บ่อย มาก	เป็น ประจำ
การสนับสนุนพรรคการเมือง						
1	ท่านเคยใส่เสื้อหรือสิ่งของที่เป็นการแสดงการสนับสนุนพรรคการเมือง					
2	ท่านเคยเข้าร่วมชุมนุมเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง					
3	ท่านเคยช่วยพรรคการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น ช่วยติด โปสเตอร์ แจกแผ่นพับ ใบปลิว ฯลฯ					
การประท้วง						
4	ท่านเคยเข้าร่วมประท้วงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมจากหน่วยงานของรัฐบาลหรือท้องถิ่น					
5	ท่านเคยเข้าร่วมประท้วงเมื่อไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจในการดำเนินการหรือนโยบายของผู้นำในหน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น					
6	ท่านเคยเข้าร่วมประท้วงการทำงานของผู้นำในหน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น					
การสื่อสารทางการเมือง						
7	ท่านเคยชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง					
8	ท่านเคยเผยแพร่ข่าวสารเพื่อเป็นการสนับสนุนของผู้นำในหน่วยงานรัฐบาลหรือท้องถิ่น					
9	ท่านเคยเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเวทีปราศรัยของกลุ่มการเมือง					